Waba Maa

Toimetus ja talitus: Wana Posti 5, tel. nr. 5.
Telefoni nr. 309.
Toimetaja võetunnis 10—12.
Toimetus awatud kella 8—1 lõuna.
Talitus awatud kella 8—5 peale lõunat.

Kirjade adress: „Waba Maa" Tallinnas, Postkast nr. 72.

Üksik nummer 40 penni

Tellimise hind:
1 kuu peale postiga 7 m. 50 p. postita 5 m. 50 p.
3 kuu peale „ 22 „ 50 „ „ 19 „ 50.

Kuulutuste hinnad:
Nonpareille rea eest ruum kuulutuste tulbel 75 lehe esimesel ja teistel 2 marki.
Kuulutused tulewad päew enne ilmumist lehe kontoris ära anda.

Tarwitamata jäänud tähemärkidega kirjad tagastatakse ära, suuremad saadetakse tagasi, kui nende jaoks on lisatud. Kirjad, mis alaliste kirjasaatjate poolt ei tule, jäävad tähtaja ärawamata, kui neile tasunõudmist peale ei ole kirjutatud. Saadetawatele kirjadele peab täielik nimi ja adress alati olema.

Nr. 219. Kesknädalal, 8. oktobril 1919 a. Ilmub 6 korda nädalas. II. aastakäik.

Täna lehes:

Sakса walitsus wastumärgukirja liitlastele ära annud.

Asut. Kogus maaseaduse eelnõu 2—13 p. kolmandal lugemisel wastuwõetud.

Eesti wäerinnal maalunrajad tegewuses. Põtalowo sihil meie kõwendatud maakunlajate salk tikuwõitluses waenlase Törwa wabrikust wälja lõunud, sõjasaaki ning hulk wangisid saanud; waenlase kaotus 86 surnut.

P.-L. Wene wäerinnal tungiwad walged wäed endiselt edasi ja on wangisid ning sõjasaaki saanud.

Berliini Eesti saatkonna sekretäär F. Karlson on Tallinna jõudnud.

Üleriikline üürnikkude kongress tuleb 25. okt. Tallinnas kokku.

Põlewa kiwi gaas Tallinna walgustamiseks.

Eesti sõjawäe saatkond sõidab Prantsusmaale tähtsate ülesannetega.

Rekwisitsiooni hindasid liha ja wõi kohta tõstetud.

Rahwuswaheline kohus Narwas.

Wälisministeeriumi pooleaasta eelarwe pannakse 1.399.519 m. 59 p. suuruses Asut. Kog. kinnitamiseks ette.

Suurem saadetus arstirohtusid Ameerikast oodata.

P.-Läti saatkond Riias soowi awaldanud, et Walga linn Läti külge liidetaks.

Inglismaa rondteestreik: töölised kõik tingimised wastu wõtnud.

Ülemjuhataja staabi teadaanne.

7. okt. õht.

Pihkwa sihil liginesid meie maakunlajad Podlipje ja Krasnaja Repka külade juures waenlase kaewikutele ja löid automatpüsside tule ja käsigranatide abil waenlase tema kaewikutest wälja.

Põtalowo sihil löi meie kõwendatud maakunlajate salk waenlase peale ägedat tikuwõitlust Torwa wabrikust, mis Lipno, Katelashi ja Schelgunowa rüsteel, wälja. Waenlane jättis lahinguwäljale 86 surnut. Meie kaotus 1 surnu, 3 haawatut. Saagiks saadi palju wangisid, üks korras kuulipilduja ja muud warustust.

Mujal muutuseta.

Põhja-Lääne armee staabi teadaanne.

7. okt. hom.

Lunga sihil wõtsid meie wäed peaaletungides waenlase kindlustatud liini oma alla ja asuwad Antonowo, Bol. ja Mal. Wjaschitsõi, Loschnitsõi, Orenetsi külade liinil. On saadud 3 kuulipildujat, 100 wangi kolmest punasest polgust ja kursantide polgust telefoni warustust ja muud saaki.

Mujal muutuseta.

Eesti sõjawäesaatkond Prantsusemaale.

Lähemail päewil sõidab Tallinnast Soome-Rootsi-Londoni kaudu Pariisi sõjawäedelegatsioon polkownik Luiki juhatusel, kellel järgmised ülesanded on:

1) Verduni linnale Eesti wabaduse risti ja lipu annetamine.

2) 5-mehe nõukogu informeerimine selle üle, mis Eesti sõjawäe alal, kui ka teistes walitsuse ressorides korda saadetud ja ette wõetud.

3) Sõjaagentuuri sisseseadmine lähema ühenduse loomiseks Eesti ja Prantsusmaa wahel.

4) Eestlaste-sõjawäelaste kogumine, kes praegu weel Prantsusmaal on.

Polkownik Luik jääb Prantsusmaale Eesti sõjawäelaseks esitajaks.

Admiraal Pitka poolt on saatkonda nimetatud mitshman Horst.

(Estur.)

Saksa walitsuse wastumärgukiri liitlastele.

Berliin, 4. okt. (STT.) Kindral Nudanile anti Saksa walitsuse poolt liitlastele adresseeritud märgukiri ära. Märgukirjas seletab Saksa walitsus, et ta ikka ja alati kõigi abinõudega on püüdnud Saksa wäesaja Kuramaalt ära wiia. Nii on walitsus palgamaksmise ja abiandmise nendele wäeosadele ära keelanud, kes käsku ei täida. Kura- ja Saksamaa wahelise raja on kinni pandud. On käsk antud nende wäeosade, peale, kes seda määrust ei täida ja üle raja püüawad minna, tuld awada. Sõjamoona ja warustusainete witmine on kõige kindlamini ära keelatud.

Kindral von der Goltz asemele on kindrad von Eberhardt määratud. Saksa walitsus on Saksa sõjameestele Wene wäepsades teenimise ära keelanud.

Saksa walitsus protesteerib Fochi ähwarduste wastu, et Saksa blokeerimine jälle uuesti wõrsma pannakse ja toidu- ainete sissewedamine ära keelatakse. Argumentogu liitlased, et sarnase blokeerimise maksmapanemine sajatuhandete naiste ja laste surma tähendab ja wõib olla ka täielise rüüstelise lagunemise kaasa toob. Et liitlastele oma tahtmise tõsiduse näidata, teeb Saksa walitsus ettepaneku: Asutatagu selleks jalaumaid kommisjon, kes tühjendamise üle walwab ja kus nii sakslastel kui ka liitlastel ja nendega ühinenud walitsustel esitajad olekſid. (Estur)

Linna walgustamine põlewa kiwi gaasiga.

Linna gaasiwabrik warustab praegusel ajal linna põlewast kiwist gaasiga. Põlewa kiwi gaas sisaldab wiimaste päewade katsete järele wesinikku 38 protſ., metani 26 protſ., süsinikku 10 protſ., kergeid süsiwesinikku 1,6 protſ., sõehapet 13 protſ., lämmastikku 2,6 protſ., tema soendamise wõime on ligi 4500 kaloriid (kiwisõegaas 5200, naftagaas 4200—4600. Olgu wõrdluseks tähendatud, et alles tänawu kewadel Helsingi gaasiwabrik linna pkugaasiga warustas, kus puud aieult 2800 kaloriat soosa andis.

Nagu kuuleme, on juba mitmes töösturharus uued katsed põlewa kiwiga käimas. Oleks wäga soowitaw, kui kaubandus ja tööstus ministeerium kõik enam wähem tähtsamad katsed oma kontrolli alla wõtaks ja ka katsetega ühenduses olewad kulud kannaks, sest teede otsimine põlewakiwi ärakasutamiseks laialisematel piirides on riiklikelt esimese järgu tähtsusega ülesanne. In.

Päewauudised.

Wägede ülemjuhatajale kindral Laidonerile otsustas

walitsus lubada Inglise kuninga poolt annetatud Püha Michaeli ja Georgi ordumärkisid kanda sellekohase Inglise seaduse järele.

Wälisministeerinmi 1919 2. poolaasta wäljaminekute eelarwe

1.399.519 mk. 59 p. ja awansid 10.000 marga ja 30.000 marga suuruses on walitsuse poolt Asutawale Kogule kinnitamiseks ette pandud.

Toitlusministeeriumi 1919. a. 2. poole eelarwe

791.650 marga ja lisakrediiti 475.954 marga 6 p. suuruses on walitsuse otsust mööda Asi. Kogule kinnitamiseks ette pandud.

Eduard Wilde

sõidab käesolewa nädala lõpul Berliini oma uue ameti peale Eesti saadikuks.

Tartu ülikoolis

algasid esmaspäewal esimesed eestikeelsed ettelugemised.

Ülikooli sekretääriks on walikud õigusteadl. Peeter Ossa.

Eesti keele õpetooli heaks on tuntud „Pohjan poikade" juhataja oowerst Hans

Suurem saadetus arstirohtusid Ameerikast oodata.

Nagu kuuleme, on Ameerika Punane Rist suurema saadetuse arstirohtusi Eestimaa poole teele saatnud. Mitmesugusid rohtusid kokku on ligi kümme tuhat puuda. =el.

Kalm 1000 marka annetanud. P.

Keda uskuda?

Eesti-Läti piirikommisjon annab awalikult teada, et tema „12., 13. ja 14. oktoobril s. a. **Eesti-Läti piiri kindlaks määramise otstarbel** Walgas ja Walga agulites (eeslinnades) elanikkude registreerimise toime paneb.

Nüüd aga tuleb „Estur" Wabariigi Walitsuse kantseleist saadud teatega, et rahwalugemine Walgas pannakse „toime mitte Walga linna saatuse otsustamiseks, nagu „Waba Maa" teatanud (piirikommisjoni enese teadaande järele „W. M." toim.), waid wististi linnawalimiste, eht mõneks teiseks otstarbeks."

Toompea kantseleilt oleks tohtinud loota, et tema enne, kui meie sõnumit ruttas ekslikuks tunnistama, meilt järel oleks kuulanud, mille peale tähendatud sõnum põhjeneb.

Rekwisitsiooni hindasid liha ja wõi kohta tõstetud.

Toitlusosakondade esitajate koosolekul 6. skp. otsustati walitsuse ettepaneku põhjal rekwireeritawate loomade ja wõi hindasid tõsta. Selle järele maksab walitsus edaspidi eluskaalu loomalihast 42 kuni 60 m. puudast määrtust mööda ja esimesfordi wõi naelast 12 marka. Kartulid loodetakse praeguste hindadega saada.

Rahwuswaheline kohus Narwas.

Et mitmest rahwusest sõjawäelaste ja kodanliste elanikkude wahel ette tulewaid kokkupõrkeid lahendada, on Narwas „Sw. Rossii" teatel rahwuswaheline kohus asutatud. Kohtu eesistujaks on Inglise sõjawäe esitaja, liikmeteks Eesti ja Wene ohwitserid ning õigusteadlased.

Juhatuskiri põllutöölistele.

Põllutööministeerium kawatseb wõistlust wälja kuulutada juhatuskirjade kokkuseadmises külwikorra, ehituste, maaharimise, loomatoitmise ja masinate tarwitamise üle. Juhatuskirjad olekſid määratud nende jaoks, kellele maa kätte jagatakse.

Mootoradrad proowiks.

Wäljamaa esitajad on põllutööministeeriumile lubanud proowiks mootoradra saata. Selle kättesaamisel pandakse epfo erilise toime, mille järele, kui katsed õnnestawad, suuremal arwul mootoratre kawatsetakse tellida. (Estur.)

Laewasõidu teated.

Eila jõudsid Tallinna „Torneo" Stettinist reisijatega ja segakaubaga; üks Daani purjuk petroleumiga; „Ebba Munck" reisijatega ja „Kalewipoeg" segakaubaga Kopenhaagenist.

Wälja sõitis „Wiola" Helsingi reisijatega.

Norra aurik, mis laualaadungiga Paljassaare juures madalikule jooksis, on Balti pääsetseltsi poolt lahti wõetud ja sadamasse toodud. Laew on wähe wigastatud.

Tallinnast Odessa

sõidab Gahlnbäcki kontori poolt üks aurik 25. oktoobril ja järgmine kord novembri lõpul laadungiga.

Tallinna teated.

Tööerakonna linnawolikogurühma

koosolek on täna kl. ¼6 p. lõun. raekojas, ilmumine kõigil rühma liikmetel kohustatud.

Berliini Eesti saatkonna sekretäär Karlson

jõudis eila Tallinna, kuhu ta nädalapäewadeks jääb.

Wälisministriabi A. Piipi kõne.

Tulewal pühapäewal esineb hr. A. Piip pritsimajas awaliku kõnega meie Eesti wälispoliitika üle.

Tallinna merekooli

sisseastumise eksaamid algawad 13. okt. s. a. kell 3 p. l. poisslaste gümn. ruumides.

Sõduritele korraldatakse ettelugemisi.

Polituurõõministeeriumi korraldusel pannakse sõduritele põllumajanduse ja karjakaswatuse üle ettelugemised toime. Sel nädalal algawad ettelugemised wahi- ja tagawara pataljonile.

Tallinna ametiühisuste nus ajut. keskjuhatus.

„Sots.-dem" teatel on 1. okt. s. a. ajutisesse keskjuhatusesse walitud 7 liiget, nimelt Tannebaum, Golts, Wolfel, Kadak, Lauristein, Weltmann ja Leis. Rewisjoni-kommisjoni Tüürmann, Aloe, Kiige, Nahkur ja Annus.

Koosolekul pandud hääletamisele ja wõetud wastu resolutsioon, kus ametiühisuste kongressi otsused ametiühisuste poliitika kohta õigeks tunnistati. Paljud protesteerinud, kuna ligi pooled erapooletuks jäid. Alma Ostra poolt ettepandud resolutsioon jäi wähemusesse.

Muutus rongide sõiduplaanis.

Tehnilise jaoskonna teadaande järele jääwad 15. oktoobrist reisijate rongid nr. 4, mis kell 11,30 sadamajaamast wälja läheb, ja nr. 5, mis kell 13,30 Nõmmelt wälja läheb Tallinna sadama ja Nõmme wäikeste jaamade wahel kitsaroopalisel igapäewasest liikumisest ära. (Estur.)

Piirita elanikkudele tähelepanemiseks.

Piirita elanikkude kirjad, mis senini mootoriga Piiritale läksid, jääwad nüüd Tallinna postkontori seisma. Palun Piirita elanikka, kes kirjade saamisest huwitatud, omawahel kirjade kättesaamiseks korraldust luua ja mulle sellest aegsasti teatada.

Tallinna postkontori juhataja
H. Anto.

„Estonia" teater.

Täna, kesknädalal „Kirsiaed". Neljapäewal „Ringi ümber armastuse" teist korda. Teatribüroo.

Pr. Parmas-Saarnio kontsert,

mis 9. oktoobril „Estonias" pidi olema, lükatakse lauljanna haiguse pärast 14. okt. peale edasi. Kontsertbüroo.

Draamateater.

Täna kesknädalal Draamateatris Sven Lange „Waikſed wad". Reedel, esitendusel naljamäng 3 waatuses. „Kuidas meest saab." Algus kell ½8 õhtul. Teatribüroo.

Kirjanikkude sügisene ringreis.

Kirjastus „Odamees" on korraldanud kirjanikkude sügist ringreisi, milles August Gailit, Friedebert Tuglas ja Henrik Wisnapuu osa wõtawad. Kirjanikud on juba esinenud Walgas, Pärnus, Wiljandis, Paides ja Rakweres, astuwad täna „Estonias" üles ning sõidawad siit edasi Tartu ja Riiga.

Täiesti wõtamata kombel on kirjanikkude ringreis igal pool haruldaselt elawat poolehoidmist leidnud. Kõigis linnades on saalid wiimase kohani wälja müüdud olnud, mis kõige paremaks tõendiseks sellele, et meie prowints waimlisest liikumisest elawalt osa wõtab. Iseäranis joova wastuwõtmist leidsid kirjanikud intelligentsi ja keskkoolide noorsoo poolt, nii et mitmes linnas kirjanikud keskkoolidele eri-loenguid pidid korraldama.

Kirjanikkude ringreis on esimene sarnane ettewõte Eestis. Senni on küll olnud üksikud kirjandustikud õhtud nooreestlaste ja siurulaste poolt, kuid need õhtud on olnud rohkem juhuslikud. Käesolewa ringreisi programm on walitum, sest kirjanikud esinewad oma karakteristilistemate töödega. Nii loeb Friedebert Tuglas oma uue nowelli „Inimese wari" ette, mis ta alles neil päewil lõpetas ning mis selle kirjaniku parem töö on. Henrik Wisnapuu kõneleb „Wabadussõjast ja loomingust", tõmmates sõja ja meie kirjanikkude wahel paralleeli. August Gailit kannab ette oma karakteristlikuma nowelli „Kollane hullumeelsus".

Loodetawasti wõtab ka Tallinna intelligents ja õppiw noorsugu tänasest kirjandustikust õhtust elawalt osa. Algus kell pool 8 õhtul. =l.

Üleriikline üürnikkude kongress.

Tallinna üürnikkudeselts „Ülemik" kutsub 25.—26. oktoobril s. a. üleriikliſe üürnikkude kongressi kokku. Kongressi awamine 25. oktoobril kell 12 päewal Tallinnas.

Kongressi päewakord: 1) Kongressi awamine ja juhatuse walimine. 2) Saadikute wolituste läbiwaatamine. 3) Päewakorra kinnitamine. 4) Saadikute arwandeb korteri olude kohta linnades ja alewites. 5) Arwatawad wõimalused korteri olukorra lahendamiseks: a) wabade korterite ja tubade arwele wõtmine ja ära kasutamine; b) arwatawad wõimalused uute majade ehitamiseks erakettewõttel; c) ühiselumajade ehitamine, walitsuse, omawalitsuse asutuste ja üürnikkude eneste poolt. 6) Puhtuse ja terwishoiu küsimuste selgitamine. 7) Uue üüriseaduse selgitamine üürniku seisukohalt. 8) Üürnikkude organiseerimine linnades ja alewites. 9) Üleriikliſe üürnikkude kesforganisatsioon loomine. 10) Kongressil üleskerkiwate küsimuste arutamine.

Kohtadel, kus üürnikkude seltsisi, ega organisatsioonisi ei ole, peawad üürnikud ise oma eneste huwides walimisi korraldama ja saadikuid kongressile saatma. Walimiste korra määrawad koosolijad ise.

Saadikuid tuleb järgmise korra järele walida:

Kohtadest kus kunni 100 üürikorterit — 1 saadik, kohtadest, kus kunni 300 üürikorterit — 2 saadikut, kohtadest kus kunni 500 üürikorterit — 3 saadikut, kohtadest, kus kunni 1000 üürikorterit — 5 saadikut, kohtadest, kus kunni 5000 üürikorterit — 10 saadikut ja kus üle 5000 üürikorteri, on iga täie tuhande pealt 1 saadik.

Et saadikutele õõmaja muretseda, palutakse kongressist osawõtjaid üürnikkude organisatsioonisi ja üksikuid rühmasi aegsasti saadikute arwu üle järgmise aadressi all teatada: Tallinn, Schube tän. nr. 5, k. 5, if. Lehtmets.

Saadikute sõidu- ja muud kulud, mis kongressiga ühenduses, kannawad walijad.

Tallinna üürnikkudeselts „Üürnik".

Wäljamaalt.

Streikijad kõik tingimised wastu wõtnud.

London, 6. oktoobril. (Reuter.) Thomas teatab: töölised wõtawad pea üleüldiselt tingimised wastu; mõned ei ole nõus streigimurdjatega ja wabatahtlistega koos töötama, kuid punkt mittestreikijate tagasikutsumisest, tarwitatakse mõlemi poole kohta. (Estur).

P.-Läti saatkond nõuab Walka Lätimaa külge.

Riia lehtede teatel on neil päewil Põhja-Lätimaa organisatsioonide asemikkude saatkond Läti rahwuskogu eesistsjule ja peaministrile Ulmanisle märgukirja ära andnud, milles muu seas järgmist nõutakse: „Põhja-Lätimaa oma keskkoha Walgaga peab muu osa Lätimaaga ühesõguslikeks saama."

Asemikkude saatkonda wõtsid jutule rahwuskõukogu esimees Tschakste, peaminister Ulmanis ja Läti sotsiaaldemokraatia tööliste partei keskkomitee. (Estur.)

Sõduritele ajakirjandust.

Eesti Ajakirjanikkude-Ühingu korraldusel on annetanud Tallinna Eesti Põllumeestesellsi juhatus 500 marka.

Seega endisega kokku on tähendatud otstarbeks annetatud 3000 marka.

Oolame lisa ilusaks otstarbeks.

Tallinnas, 7. okt. 1919.

E. A.-Ühingu juhatus.

TULGE täna

„Estoonia" kirjandusõhtule.

Esinewad A. Gailit.
Fr. Tuglas. H. Wisnapuu
„Odamees".

Kirjanikkude sügisene ringreis „Odamehe" korraldusel

Kolmapäewal, 8. oktoobril kell pool 8 õhtu „Estoonia" kontsertsaalis.

Esinewad —

August Gailit: „Maailma lõpp". Uus awaldamata nowell.

Friedebert Tuglas: „Inimese wari". Uus awaldamata nowell.

Henrik Wisnapuu: „Wabadussõda ja looming". Kõne.

Luuletused uuest „Odamehe" kirjastusel ilmuwast kogust **„Talihari".**

Piletite hind: 15 mk.—5 mk. Eelmüük „Estoonias".

Eelteate: Esmaspäewal, 13. okt. on samas saalis „Odamehe" korraldusel Wene poeetide kuninga **Igor-Sewerjaanini** poeesi-õhtu.

„ODAMEES"

„Draamateatris"

Reedel, 24. oktobril 1919. a.

Oskar Wilde

„Sa ome"

Eelmüük esim. etend. awatakse esmasp. 13. okt., teisele etend. 20. okt. s. a.

Tallinnas, 8. oktoobril.

Meie oleme juba paaril korral selle hädaohu peale tähelepanemist juhtinud, mis meid ja Lätimaad lõunast Kuramaale kogunud wäejalaide poolt ähwardab. Keerdsõlm, mille avutamise kallal liitlased juba pikemat aega tegewuses on olnud, läheb iga päewaga keerulisemaks.

Juba suwel, Landeswehri sõja ajal, tähendasime otsekohe, et osa, mis von der Goltz ühes üksikute Põhja korpuse wägede juhtidega mängib, Eestile enam kui kardetawaks wõib saada. Kahtlemata tuled meil kindlalt katsuda eneselе selgeks teha asjaolu: misugune on ülesanne, mis Kuramaal ajawad Saksa ja Wene wäeosad eneselе on ülesandnud.

Wiimaste päewade jooksul on sellesse tükmusse wähe selgust tulnud. Poola allikad tõendawad, et kindral v. d. Goltz kõige lähemas ühenduses olla Wene imperialistidega, ja et temal tõepoolest saksavastane leping Saksa walitsuse waikiwal nõusolemisel Koltshakiga olla tehtud. Lepingu sisu pole teada, kuid kõik asjaolud lubawad oletada, et tema teraw otse Balti uute riikide wastu on sihitud.

Mitte asjata ei könele Poola ajalehed nõupidamistest Berliinis ja Mitawis, millest Koltshaki esitajatena osa wõtsid würst Lieven ja krahw Keller. Ka mitte ilma põhjuseta ei wõinud aset leida tuttaw waheläuhtumine polkownik Bermondtiga, kes oma wäcosadega tõrgub täitmast kindral Judenitshi käskusid. Need on nähtused, mis wäga iseloomulikud ja palju ütlewad.

Tõuseb kahtlus, kas ei ole teataw kokkuköla kõikide nende Wene wäeosade tegewuses, Koltshakist alates ja lõpetades polkownik Bermonditiga? Kas ei töötata siin von der Goltzi lahkel kaasabil ja toetusel ühtse Suur-Wenemaa üleschitamise sihis? Ja kas ei ole üksikud wahejuhtumised, nagu see näituseks polk. Bermondtiga oli, saamane tolmu silmi pildumine, kui Saksa wägede ärabuksimine Kuramaalt, millega Saksa walitsus kuidagi hakkama ei saa.

Kui see nii on, siis tuleb aegsasti kõige selle hädaohu tagasitõrjumiseks tegelikka samme astuda. Kõikide Baltimere riikide — Eesti, Lätt, Leedu, Poola, — saatused seisawad siin kaalu peal. Ja kui wiimasel ajal Balti riikide liidust on kõnelnud, siis tuleks esimeses joones ka Suur-Wene hädaohust kõnelda, mis kardetaw kõikidele nimetatud riikidele üksikult, kuid mis kergesti kõrwaldataw, kui kõik liidu asjaosalised ühist poliitikat ajawad.

Eesti ei taha, et mingisugused wõorad wäcosad tema pinnalt eneselе talwekorterit wõiwad püüda. Sedasama ei peaks ka tahtma meie naabrid. Ja see seisukoht dikteerib juba tulewase ühtlase tegewuskawa, millega wiiwitada ülekohus.

Kas peaksid talupereмehed mõisate jagamist toetama?

Maakülsimus Asutawas Kogus hakkab lõpulikule otsustamisele jõudma. Lähem tulewik peab näitama, kas saab Eesti rahwas oma pärismaa kätte, ehk jääb osa Majandusliselt wähe edenenud maades, nagu seda senni oli ka meie maa, on olnud nma, kui kõige suurem ja pea ainukene ülespidamise andja, ka wõimuallikas. Igalt poolt leiame näitusi, et kelle päralt on olnud maa, on moodustanud ka wõimu, olgu maaomanik mõisnik, kuningas, talupoeg ehk riik. Ja ümberpöördult — maa omanduse kaotamisega — sündigu kaotus politiitilistel ehk majanduslistel põhjustel — on walitsew klass kaotanud ka politiitilise wõimu.

Eesti rahwas, kes 50 aastat tagasi oma suures enamuses olid põllutöölised, hakkas seda mööda majanduslist ja politiitilist wõimu omandama, kui osa rahwast maaomanikkudeks sai. Niisama seda mööda kuidas mõisnikud majanduslistel põhjustel olid sunnitud osa maid ära müüma talupoegadele, ja suurema osa ära pantima pankadele, hakkas ka mõisnikkude politiitiline wõim langema. 1905. aasta rewolutsioon ja ilmajõda kiirustasid mõisnikkude majanduslist tagurpidiminekut, ühes sellega langetades wiimaste politiitilist wõimu. Kes edaspidi maaomanikuks saab, omandab ka politiitilise wõimu, olgu see nüüdne maata mees — tulewane talupereмees, kodanlise korra juures, ehk riik, sotsialistlise korra juures.

Meie talupereмees jääb ka edaspidi maaomanikuks. Wähemalt on As. Kogu enamus — sotsiaaldemokraadid ja töörahwa kondlased otsustanud, et talumaid ei wõõrandata riigi kasuks. Wõõrandatawad mõisamaad kawatsetakse anda talude näol maata rahwale pärandatawaks tarwitamiseks. Pea pool kogu Eesti pinnast on juba praegu talupidajate käes. Maamendust läbi wiies läheb 5—6 aasta jooksul weel suur osa maad talupidajate kätte. Ja et meil ka lähemas tulewikus ilig suurt tööstuse edenemist ja linnade kaswamist ette näha ei ole — jääb wähemalt mõneks ajaks majandusline, ja sellega ühes ka politiitiline raskuspunkt maale. Mõisate kadumisega läheb loomulikult senni nende päralt olnud majandusline ja politiitiline wõim mõisate pärijatele — uutele talupidajatele üle. Praegustele talupidajatele tuleb ligi pool osa uusi politiitilisi kaaswõitlejaid juure.

Kindel on, et tulewane rohkearwuline maahartjate kiht saab küllalt nii esujõuline ja wõimas, et ta tarbekorral igat seadust (sedap siis maaseadust) nii muuta suudab, nagu see tema huwidele wastab. maad endisele walitsejale — Saksa mõisnikule edasi.

Sellepärast on talupidajatele täitsa arusaamata meie parempoolsete parteide juhtide ärewus praeguse maaseaduse arutamise puhul, seda enam, et just suurelt osalt talupidajate hääletega on nii hästi Maalliit kui ka Rahwaerakond As. Kogusse pääsenud. Et mõisate jagamisel just talupidajad nii hästi majanduslist kui ka politiitlist mõju juure saawad -- mis wõiks parempoolsetel erakondadel selle wastu olla? Sotsiaaldemokraadid on eneseselgamist praeguse maaseaduse läbiwiimisel ülesnäidanud, kes hääletawad (ehk küll olude sunnil) wälkekodanluse ennenägemata maasstaabis suurendamise poolt Ja meie kodanlus—misfugust järelandmist on nemad teinud? Arutataw põllutööliste seadus! — misfugune maksab juba ammu haritud maades. Üürtseadus? See seadus on lõppude lõpuks tehtud talupoegade kasuks, sest kui see seadus töepoolest hindade kaswamise mõneks ajaks seisma paneb, nagu parempoolsed arwawad, hoiab see (mis tulewaste mute talude ehitamise juures iseäranis tähtis) ehituse majaolude kallinemise eest maal ja suurendab sellega jällegi talupidaja mõju.

Ja miks tahawad rahwaerakondlased ja maaliitlased üle kuuesaja 300 tiinulist mõist alles jätta? Mõisnikka niisugune „suurmeelsus" oneti ei lepita. Mõisasüdamete ja weel 300 tiinuliste allesjätmine Saksa mõisnikkudele oleks meie poolt poliitiline lapsikus. Ja kui meil teised riiklise iseseiswuse attribuudid puuduwad, siis ei hoia need kuussada mõisat meid ka püsti. Sellepärast—ka mõisasüdamed wõimalikult kõik taludeks!

Taluperemees.

Toimetuse järelmärkus. Anname eespool toodud kirjutusele, mis ühe endise rahwaerakondlase kirjutatud, wuumi temas leiduwate huwitawate mõtete pärast, kuigi toimetus kõigiga, mis awaldatud, nõus ei saa olla.

Kodumaalt.

Meie maanteed.

Maanteed kipuwad wägise rooplikeks ja aukliseks minema, osalt sellepärast, et tööjõudu teede parandamiseks wähe jatkub; osalt hoolimatuse pärast.

Näituseks mõned kohad: Tallinnast Raudtalu maanteed minna 17 wersta, Põdwa tõrtsi juure tegi Wene walitsus jõe peale wee-paisu ja uue silla, mis pooleli jäi. Seal on umbes 200 sülda maanteed selget peenikest liiwa, mis enam kui sülla sügawusest maantee peal on. Porisel ajal käib wanker üle rattarummu liiwa sees, kuidagi wiisi koormaga läbi ei saa. Miks ei täideta seda kohta kiwidega, ega prügitata ära?

Teiseks: Paidest tehti sõja ajal imse tee üle Wahastu kabeli kunni Lelle-Hiekõnnu kiriküni wälja. Paari aasta eest sai see tee walmis, aga nüüd on ta tükati sügawaid roopaid ja aukusid täis. Punsillad on maanteest järsku törgemad, nii et silla peale ninnes üles ei pääse ja alla minnes wankri telg katki põrub. Mõnes kohas on aued teed juurte kiwidega prügitud, aga enne ei panda sinna kruusi peale ega parandata, kui juba juured augud sees, et läbi ei pääse. Ainult Ratwere ja Halsala kiriku wahelisel teel, Weltsi koolimaja lähedal, pannakse iga aasta õhukene kord kruusi prügitud tee peale.

Saksa walitsus, ehk ta küll lühikest aega siin oli, pani suurt rõhku teede parandamise peale. Näituseks: Tartu maanteed hakkas Saksa walitsus Tallinnast peale parandama, parandas ja tegi kunni Arbu külani 58 wersta ära. Kõse Kisti jaama lähedalt metsast ei pääsenud kaks koormat wastastiku teine-teisest mööda. Tee oli kõigest 8 jalga lai. Wene walitsus laskis seda teed 208 aastat parandada ja teha, aga walmis ei saanud. Saksa walitsus laskis selle tee 4 sülda laiaks teha, nii et lust seal peal sõita on. M. L.

Tartu warustusnõukogu ja riigi wiinamonopool.

Tartu linnawalitsuse warustus-osakonna juures olew nõukogu tegi oma koosolekul 3. okt. muu seas järgmise otsuse:

Kõigi karistuste peale waatamata, mis salawiinawalmistajatele peale pandud, ei ole see ometi soowitud tagasjärgi saawutanud, sellepärast leiab nõukogu tarwilikuks ette panna walitsusel enesel piiritusewalmistamist kõige laiemal alusel käima panna ja seda kõige lähemal ajal, selle tõttu saaks salajasele piiritusewalmistamisele tõke tehtud ja hulga wilja raiskamine ära hoitud, teiseks saaks walitsus määratud summad piirituse müügist riigi ceiarwe katteks, mis nüüdse salajase walmistamise juures eraisikute taskudesse woolawad. -ks-

Kaebtused hobuste wõtmise üle Pärnu maakonnas.

Pärnu maakonnas ja linnas on mitmekordsete tähtaegade peale waatamata, mis hobuste mobilisatsiooniks wälja kuulutatud, ikka weel üle poole hobustest kokku twomata. Ja nendegi hobuste kohta, mis äranõetud, kuuldub palju kaebtusi, et siin õiglaselt ei ole talitatud,—waesemate ja ühehobuse omanikkude käest loomad ära wõetud, mitme hobuste omanikkudel need aga alles jäetud.

Nüüd on hobuste sõjawäkke wõtmise peakommisjon otsuseks teinud Pärnu maakonna ja linna hobuste wõtmist hoolsa rewideerimise alla wõtta, milleks sellekohane kommisjon käesolewa nädala lõpul Pärnu sõidab. Kommisjoni liikmeteks on peakommisjoni esimees G. Linkwist, ritimeister Hansen ja looma terwishoiu peawalitsuse juhataja A. Arras. -oi.

Rööwmõrtsukatöö Nõos.

3. oktoobri õhtul kella 7 ajal ilmusid kolm tundmata sõdurirliietes isikut Pruuli talusse (Meeri Törawere külas), ning palusid enestele süüa anda. Nende palwele tuli peremees, Jaan Tamm wastu. Kui kõhud täis söödud, küsisid wõorad, palju neil maksta tuleb. Nõuti kaks marka kõhuläte eest. Nüüd hakkasid wõorad isekeskis rääkima ja nõudsid üksteiselt peenikest raha, aga et kellegil seda ei olnud, siis andis üks neist sajamargalise peremehele kätte ning palus ära wahetada. Paha aimamata wõttis see raha wastu ning läks tenaga taha tuppa. Aga enne, kui ta sealt tagasi sai tulla, astus üks wõoras talle sinna järele.

Kohe kõlas kaks pauku ja läbilastud peast ning rinnust, langes peremees jurnult maha.

Newoiwriga ähwardates, et teised pereliikmed ühte toanurka ja igaühte, kes peaks häält tegema, kubati maha lasta. Tapetul kisti nüüd saapad jalast ära ja wahetati oma wanadega ümber, sest sõjariinil olewat terweid tarwis.

Kõik kastid ja kapid lõhuti lahti ning otsiti läbi, aga et raha kuskilgi ei leitud, siis sunniti pererahwast juhatama, kus raha peitub. Et poissmees peremehe raha keegi ei teadnud juhatada, sai mõnigi mõrtsukate karmust tunda. Wiimaks, kui toas kõik kohad läbi olid nuhitud, andsid nad sulasele laterna tulega kätte ning sundisid näitama, kus talu warandus peitub. Aidad ja kuurid soriti läbi, kuid raha, sulase sõnade järele rohkem ei saadud, kui 75 marka. Riiet ja teisi wäärtosju witsid kaunis palju ära. Kui kurjategijad talust lahkusid, hoiatasid nad pererahwast, et igaüks, kes enne hommikut pea toast wälja pistab, saab kuuli pähe.

Nii istus pere hommikuni toas ja wõimaldas sellega kurjategijatel jäljeta põgeneda, sest ühtegi ei ole kätte saadud.

Nagu näha, on Meeri wallas organiseeritud mõrtsukatega tegemist, sest suwe jooksul on niisugune kuritöö juba kolmas.

Lja.

Narwa elu.

Sõdurite matuskoha õunistamine.

Pühapäewal, 5. oktoobril õnnistati Wiru sõjawäelastele matuskoht, nõndanimetatud Siwersti Peetri koguduse surnuaia kõrwale, kunni Narowa jõekallikule.

Matusepaiga õunistust toimetas sõjawäe õpetaja, nüüdne piiskop J. Kukk.

Laulmas oli „Wõitleja" segakoor Ernitsa juhatusel, kuna 4 rahwawäe muusikakoor Kuude juhatusel kaasa mängis.

Sooje sõnu ütlesid ja pärgi pandi kalmudele: Eesti seltsi poolt Kaarna, linnawalitsuse poolt Astrem, „Wõitleja" poolt A. Schulbach, „Ühistöö" poolt õp. Steinfeldt j. t.

Et surnuaed wäga sündsa koha peal on, kõrgel Narowa kaldal, kust tee Narwa-Jõesuhu läbi wiib, siis oleks soowitaw, kui selle surnuaia peale nähtawam, ajakohane mälestusmärk Kalewipojast ja Sortsist üles pandaks. -rf.

Põhja-Lääne armee

päewakäskudes nr. 48 ja 49 öeldakse: Et tohi ette tulla, et armee rahwa omandust wõtab, ritsüb, omandab; et tohi midagi ära löhkuda, ära hõwitada, see kõik on keelatud ja saab waljusti seaduse järele trahwitud.

Sõjawägede ülemad peawad igas asjas ja igalpool oma käsualustele eeskäigiks olema, neid juhatades, õpetades, noomides.

Nendes kohtades, kus wõimata on sõjawäe ülematele, kui ka teistele ereametnikkudele ja tsiwilkeeluisuses olewatele isikutele kroonu korteriji anda, seal peab korteri eest raha maksetama, milleks iga isikule, kes Eesti Wabariigi pitrides korterit peab, saab 200 m. iga kuu korteriraha maksetud. rf.

Sügise tulekul.

Sügise tulekul.

Tuuk hulub ja keerutab riismeid
Ja sosistab metsateel...
Ja painutab kõrsia — neid wiimseid,
Mis nurmel jäid niitmata weel...
Kus on see kõik unistaw ilu,
Kus nurmedel hellisew naer?
Ah, kaduw on surelik elu,
Tal' osaks on kurbtus ja waew!

*

Aga lilleke, üksi miks peitud
Siin lageda wäljade pääl?
Kas õed sind maha on jätnud,
Kas kadund on lindude hääl?
Su pääkest nii wäsinult norus
Ja warrekest murtult miks näen?
Ning ütsinda rännates orus
Ma kurwemaks mõtetes jään!...

*

Tuul hulub ja keerutab riismeid,
Ja sahistab metsateel...
Ja painutab kõrsja — neid wiimseid,
Ning kurwemaks muutub mu meel..

Ed. Ward.

Sügisemured sõjawäljal.

Raske sõjaelu õhutab sõdurite hinges mõtteid ja soowisid, mis meil rahulise elu juures tähelepanemata ehk kergelt tunduwad. Sõjawäljal aga loowad need mõtted meeleolu, essile tunes soowe, mida waja tähele panna neil, kellel sõjameeste kalise all kodus see ja lahe elada.

Keegi sõdur kirjutab meile tulelinilt:

„Wihma sajab peaaegu iga päew. Tuul on külm ja läbilõikaw, terwe loodus seisab hall-tusaselt pilwes. Wahešt harwa pistab päike oma pea pilwede wahelt läbi ja waatab alla maa peale, kus nii palju segadust. Päikese nägu ei ole enam nii armas, kui paar kuud tagasi: nüüd waatab ta külma pilguga ja osawõtmatalt nagu tahaks belda: tehke korda, siis tulen ma tagasi, teie olete mind ära tüütanud ja ma jätan teid nüüd saatuse hooleks.

See külm ja wõõrastaw waade mõjub ka sõdurite meeleolu peale, just kui oleks nemad selles süüdi, et asjad kõik segamini läinud.

Märjas sinelis, kummargile püssi najale toetades, seisab noor Eesti sõdur raskete mõtetes ja waatab hoolikalt kaugusesse, et waenlane ootamatalt meie wägedele peale ei saaks tulla. Sõduri mõtted wilbiwad kodus oma wanemate ja kallima juures. Waimus näeb ta, kuidas wanad inimesed tõi juures endid warmawad, et kuidagi majapidamist joones hoida. Waimusilma ette hõljub kallima kuju. Sõjamehe meelde tulewad mälestused, kuidas ta kodus armsama pool käies kus nad tahekesi tulewikuplaane arutasid, endid nii õnnelikudena tundes. Nüüd wilbib ta kodust kaugel wõõral pinnal, külma ja wihma all, kurbe mõtteid mõlgutades. Imelik, sõdur süda on mures. Millest see tuleb?

Miks kahtleb ta sõnade juures, mis kallim temale lahkudes kõrwa sosistas?

See jääb saladuseks. Murepiiw kerkib sõduri otsasõsele: ta tunneb ennast petetud olewat, ta kujutab omale ette, nagu poleks tal kedagi, keda rinnale tõmmata, ja hüüda: „Armsam, ma olen tagasi!"

Sõdur teab, et kaugel armsamast nii palju truudust murrawad.

Kaugel põõsaste wahel on wälke tuli maha tehtud, mõned sõdurid joowad seal sooja kohwi. Nende näod tunduwad nii tõsised: on ülesandeks tehtud maakunnamisele minna, ais üks kardetawamatest ettewõtetest sõjas. Tuleb sagedasti kokkupõrkamisi, mis tihti surmaga lõpewad.

Kuid sellegipärast mindakse, teiswiisi ei ole sõjapidamine wõimalik.

Kaugel silmapiiril kerkib lennumasin üles, rutates waenlase seisukohtasid luurama. Metsawurga taga ilmub suitsupilw, see on meie soomusrong, üks tubli asi sõjameeste arwates. Kui lahing algab ja mõne minuti pärast soomusrong nähtawale tuleb, siis asub julgus uuesti hinge, ja mehed wõitlewad wahwalt peaetungiwa waenlasega. Praegugi pommitab meie soomusrong waenlase seisukohti. Nüüd lähewad soomusrongi sõdurid teadmata tulewikule wastu; nende nägudel wõib märgata lootust, õnnelikult tagasi tulla. Ja kuigi neidset mõni peaks langema, — teised saawad teda mäletama, teades, et see üks oma werd on walanud waba Eesti eest.

Kahjuks toowad wäellinl seljataguseid elupildi kibedust hingesse. Iseäranis meie pealinnas, Tallinnas. Siin sõidawad „autod" ja „wurawad" järjest ühest kohast teise lõbuhimuliste meeste ja „plikadega." Suwel, kui päike soojasti paistis, ja õhtud pehmed tundusid, siis lõbutsesid nad ammu tuntud kohtades, kus muusika saatel „samogonni" jõid ja ise niisugust kära tegid, et üle muusika „korneti" kõlas. Neil herradel ja pretiidel ei tule wist unesti ette, mitsugused joogid meil siin maitseda ja kui armas „muusika" siin kõlab.

Mõtted, kus ilmad wihmased, asuwad lõbutsejad linnades suurtesse saalidesse elektritulede walgele, kus nende silmad nii ilusti kirgawad, nagu taantuksil põõsa all maas. Siin on jälle sõõmine, joomine ja tants lahti.

Õhtul, kui widewik, märkab terane silm kohe midagi wõõrast. Siin tulewad preilikesed wastu, kellel näod kangesti roojad ja õhetawad, mõnel ka kahwatanud-walged, silmaalused muutjas-sinised ja juuksed sasis.

Mõõdaminnes waatawad nad igaseühele nii läbitungiwalt ja palawalt otsa ja silmadest wõib lugeda järgmist: „Mul on igaw, olen üksi, lähme täna õhtul meitel".

Nüüd on ka üsna noort ja ilusaid neinukesi näha, kellel „igaw" on.

Neiud, noored ja wanadt kellel on puhas südametunnistus, kellel on au weel järel, kes ei ole seda weel ära ohwerdanud, ajutage selts ja hakake selle elupahe wastu wõitlema, wisake wälja endt hulgast sarnaseid neiud, kes „natse" soole häbiks! Meie, nooredmehed, kaitseme Eesti piirisid pealetungiwa waenlase eest oma elu ohwriks tunes. Teil, neiud, ei ole mitte sarnaseid rasksusi õladel: tehke ilus kord meie kodus, et meie tagasi tulles leiame eest ausad Eesti neiud. Arge elage nii, et meil tagasitulles ei ole kohta, kuhu wõiksime tulla ja hõisata: „Armsad Eesti neiud, nüüd oleme jälle kodus tele juures ja teeme teid õnnelikuks!" Arge jookske igale hulgusele sülle ja ärge ujaldage mitte iga nooremehe töotust. Arge mõelge, et ma seda sellepärast ütlen, nagu oleksin petetud — mina olen õnnelik, seda teadke kõik. Aga et ka teised wõiksid õnnelikuks saada, sellepärast kirjutan teile need read meeldetuletuseks.

Waadake, eks tunne teie ka siis, et petetud olete, kui kewadene päike mõne nädalase ilu järele pilwe taha peitub ja külma wihma ning lumelortsi sadama hakkab, kõiki looduse ilu surmates ja pitta, pinarikast talwe kaasa tuues.

Mõtelge neiud, siis on ka meie südametes niisugune aeg, kui saotame meie ilusad ja woorustised neiud!" A. K-a.

Õigekirjutuse: sõnastik

on praegusel ajal küll kõige tarwilikum raamat.

Eesti keele õigusto järsk laienemine näitas, kui wiletsalt me oma emakeelt tunneme. Kuid õigusteta muutuste-keele riigikeeleks muutmine seadis ühtlasi nõudmise seda keelt wähegi korralikult osata.

Keele õrapõlmine ei ole aga kerge. Eesti grammatika on wõrdlemisi keerusemgi kui walitsew kirjakeel (näit. adressiline, keel ise kiire arenemise järgus. Keele õrapõimine wõtab aega, tarwitama tuli teda aga otse hakata. Oli waja käsiraamatut, mis tegeliku töö juures hädast üle aitaks.

Seesuguse käsiraamatuna ilmus müügile E. Kirj. Seltsi „Eesti keele õigekirjutuse sõnaraamat", ajal, mil tarwidus selle raamatu järele oli kõige terawam. Sellepärast müüdigi esimene trükk kiirelt läbi.

Oli kuulda, et järgmist trükki nii pea loota ei ole: Kirjanduse Selts kawatseta keele sikseerimise otstarbel sõnastiku pikema läbitöötamise alla wõtta, et raamatust siis stereotüüp-wäljaanne walmistada. Nüüd ilmus aga ajalehtedes märkus, et raamat warsti trükki läheb, — seega on stereotüüp-wäljaande mõte nähtawasti õrwale heidetud. Seda wõib aimult heaks kiita. Meie keel areneb praegu nii kiirelt, et mõtteta on stereotüüp-wäljaandega keelt aastateks sikseerida. Iga uus trükk olgu parandatud wäljaanne, mis keele ära määrab käesolewa arenemisjärgu kohta.

Nõudmine uue trüki järele on nii suur, et selle wäljaandmisega sugugi wiiwitada ei tohiks. Nimetatud sõnastik ei ole mitte ainult õigekirjutuse, waid ka õigekeelsuse käsiraamat. Ta ei näita mitte ainult sõnade õigekirjutamist, waid ka nende muutmist. Waremalt ilmunud Jõgewert „Käänamise ja pööramise tabelid" olid puudulikud, sõnade otsimine oli raske. Selle tõttu leidis raamat wähe tarwitajaid. Kõne all olewa sõnastiku tarwitamise teeb aga hõlpsaks ja arusaadawaks sõna lõpuosade (ja nende muutmise) tähestikuline tabel. Arwan, et sellest tabelist on sõnade õiget muutmist rohkem õpitud, kui kõigist senni ilmunud Eesti grammatikatest kokku.

Raamat, nagu käesolew sõnastik, wõib täielik saada ainult kollektiiw-teosena. Sellepärast paluwad ka sõnastiku toimetajad raamatu kohta parandusi ja täiendusi teha. See oleks kõige asjalikum praegu, kus raamatu wus trükk walmistusel.

Ma ei ole keeleteadlane, olen lihtne raamatu tarwitaja. Ja tarwitaja seisukohalt pean ütlema, et raamatuga täiesti rahul wõib olla (paljudele oli see otse päästerõngaks!). Sõnastik annab wastuse suuremale osale ortograafia ja etümoloogia küsimustele. Keel on tabatud sarnasena, nagu see on kirjameeste enamiku poolt tunnistatud. Raamat ei ole sugugi nii konserwatiiwne, nagu oleks seesuguselt ametlikust wäljaandest oodata wõiwud, ta on mõnes asjas uuendusmeelsima, telefoonima). — Wõhikuna ei taha ma teoreetilist küsimust puudutada. Täienduse ja täiendusi wõtab ta wastu ja tarwitama tulles leiame, et raamatus weel palju sõnu puudu, mis tegeliku elu juures hädast üle aitaks. Ka on mõnes kohas antakse sõnale üks, teises kohas teine tuju, ilma et see nähtus selgitust leiaks. Näitus: dessätiin ja dessatiin. — „Trull" asemel wõiks küll „rull" olla, — nii räägib rahwa enamus, „teater" asemel „teaater", nagu häälдakse.

Mida aga tarwitaja soowib, see on, et uus trükk täielikum saaks. Käesolewas puuduwad õige paljud sagedasti-tarwitawad sõnad. Olen märgand muu seas järgmiste sõnade puudumist: arreteerima (meil tarwitatakse harilikult „aresteerima", baasis (baas), dünamo, faasis (faas), grammofon (sõnastikus leidub wähem-tarwitataw „fonograaf"), hekfel (häksel?), hektaar, kaos (kaos?), karbool (karbol), kriisis (kriis), militsionäär, separaator, tshekk, wärb (verbum). Need on sõnad, mille õigekirjutuses alatasa eksitakse ja kahewahel ollakse. Täielikkuse mõttes wõiksid sõnastikus olla ka niisugused sõnad, nagu: kultiwaator, kultiweerima, remont, seksioon, me — meie ja te — teie (tuleks ära seletada, kunas „me, te" ja kunas „meie, teie" tarwitada) Raamatus leidub ka sõnu, mis peaksid ära jääma (näit. „strasnik").

Tungiwalt tarwilik oleks täiendada sõnade kokkukirjutamise määrusi, — sellel alal walitseb meil täielik korralagedus. Üleüldiselt oleks soowitaw, et sõnastiku teine trükk weel rohkem praegu-tarwitawale kirjakeelele läheneks kui esimene trükk. Tähtsam asi, mille poolest käesolew wäljaanne nüüdisaja kirjakeelest erineb, on wõõrakeeliste nominatiiw-lõppude alalhoidmine: materialismus, tehnikum, tüüpus jne. (küll aga „tees", „fraas"). Praegu kirjutawad juba ajalehedki, kes oa keele alal ikka olnud alalhoidlikud: materialism, tehnik, tüüp.

Haridusministeerium peaks õigekirjutuse sõnastiku ilmumisest wäga huwitatud olema. Tema kohuseks on tarwiliste aineliste wõimaluste suurendamine uue trüki kirjastamiseks. -ksa.

As
Maaseaduse eeln
Koosolek 7.
Koosoleku awab ob
kell 4.58 min.
Ministriteist wiibiwa
kultuuriminister Pool,
Kartau ja kaubandu
t. t. M. Raud. Pealt
rahwast täis.
Seadus Saksa sõjawäe
abiusude ja häpoteegili
jus tehtud korraldus
Seda silmas pidades
nõu ühenduses meie w
usufega ja rahaminist
oleks omalt poolt eeln
teha, otsustatakse eelnõ
komuniskoori anda.
Järgmise päewakor
arutusele:
Maaseaduse eeln
lugemi
Kruandja J. Aim
Rahwaerakond wõ
teise paragrahwi
ainult teatud ti
J. Tõnisson
Rahwaerakond tegi
paragrahwi § 1. arutusel.
sus on selle seaduse
suurmaapidamist wõõ
endu neile, kes seda el
wad. Selle läbi on se
kuidas walitsus maa
maa riigi kätte wõeb,
ettesel wõimalik kõiki
tusele wõita, et maa
ma takistusega wõiks
maa parandustööde läb
wiirku tarbimalt mure
damisi jätse seada, ka
damise joonestushoimis
Jätab tähelepanu § 2. jä
wega üle wõtta. Ole
mistingused kawatused
ta, kas tal ülepea kaw
on näitusteks kredidi
kuulsime, et üksikutele
tud krediidi, et nende m
hoida. Kui kõik majap
mõetakse, siis on tähel
summasid waja nende
juure. Kui nüüd
arutamine ruttu jõuni
lihtsese aja pärast
tarwis, otsekohe n
joonestushoimisets, mi
ruum gestoreš edasi pe
hnwilaw teada, kas n
on jõesti armesse wõet
sus warustud kõige p
mõnnile kohta. Enne
kohta ei ole, on meil
luwat otsust teha. Na
seletan, et selle järele
faamid paranduseš §
tatt, mele § 2. häälete
saa wõtta, kui pole põ
seletusi ära kuulanud,
kuidas maareformi te
Järgmiseks saab sõn
Pool, kes kigi 1¼ t
waerakunnast ja maali
lade peale tõnelejale
mille peale wiimane
Kuidas mõtleb p
maaseadust
Põllutööministr
Kartusel maar
Kuidas maareform
ümber on kõik need m
teisel lugemisel keerl
formi läbiwiimise kob
tiga radikaalne, et s
gemist on, millest mei
Kardetakse, et maarefo
läbi wiia et suudeta.
meie tahame maasea
sis peame teda kõigis
nägema.
Maareformi teost
Maareformi tegeli
res wõitsime meie u
paima: 1) maade ja
mine ja ära lahutam
järgut; 2) tükeldam
ja wäljaandmise king
uniele ahutustele, n
ne, kui ka majandus
mi rahaline külg.
Maade kahut
Maaseaduse 1. §
eliitlimõjad ja kir
eligi omanduseks
wastu on waieldud
kardetakse, et meie
mõjjad üle wõtta sõ
et riik ei saada neid
Majandusliste põhju
willaduse langemist
halbu tegajärgi oodat
sits näeme, et meil o
waid kolme wiisi ära
le tarwitamisele saad
tajul; 2) eriseaduse j
se ajutustele ettemõ
me ka eraisikutele lü
anda, ehk jälle ülemine
tuda, tiest sunnistele
eli lähikeseks ajaks

Asutaw Kogu.

Maaseaduse eelnõu 2—13 p. kalmandal lugemisel wastuwõetud.

Koosolek 7. oktoobril.

Koosoleku awab abiesimees L. Oleskell 4.58 min.

Ministriteist wiibiwad koosolekul: põllutööminister Pool, haridusminister Kartau ja kaubandus- ja tööstusmin. k. t. M. Raud. Pealtkuulajate ruum on rahwast täis.

Seadus Saksa sõjawäimude poolt maksuabinõude ja hüpoteegiliste nõudmiste asjus tehtud korralduste kaotuse kohta.

Seda silmas pidades, et see seaduse-eelnõu ühenduses meie wäliswaluuta küsimusega ja rahaministeerinmil wõimalik oleks omalt poolt eelnõu kohta parandusi teha, otsustatakse eelnõu 34 h. 24 h. wastu tomuriskomi anda.

Järgmise päewakorra punktina tuleb arutusele:

Maaseaduse eelnõu kolmandal lugemisel.

Ettekandja J. Zimmermann.

Rahwaerakond wõtab maaseaduse teise paragrahwi häältamisest ainult teatud tingimisel osa.

J. Tõnissoni kõne.

Rahwaerakond tegi omalt poolt ettepaneku § 1. arutusel. Wabaritigi Walitsus on selle seaduse järele õigustatud suurmaapidamist wõõrandada ehk edasi anda neile, kes seda elulisemalt tarwitawad. Selle läbi on see ära tähendatud, kuidas walitsus maareformi teostades maa riigi kätte wõtab, selle juures oli wajalikult wõimalik kõiki abinõusid tarwitusele wõtta, et maa wõõrandamine ilma takistuseta wõiks sündida, nähtuseks maa paranduskõde läbiwimine, siis tarwilikku tarbimata muretsemine, et majapidamisi jõuke seada, ka ülewõetud majapidamise joonesholdmise kulude tarwis. Nõud tahetakse § 2. järele kõiki maid korraga üle wõtta. Oleks huwitaw kuulda, mõjuguseid kawatusi on riigil selle kohta, kas tal ülepea kawatusi on? Kuidas on nähtuseks krediidi küsimusega? Meie kuulsime, et ülsikutele mõisatele on antud krediiti, et nende majapidamist joones hoida. Kui kõik majapidamised riigi kätte wõetakse, siis on kahtlemata wäga suuri summasid waja nende ülewõetud mõisate juure. Kui nüüd maaseaduse eelnõu arutamine ruttu jõunib, siis on juba õige lühikese aja pärast walitsusel krediiti tarwis, otsekohe nende majapidamise joonesholdmiseks, mis nüüd negotsiorum gestores edasi peawad ajama. Oleks huwilaw teada, kas need kawatused juba on tõesiti arwesse wõetud ja kas on walitsus warustud kõige pealt selle § wastumõrmise kohta. Enne kui meil selgust selle kohta ei ole, on meil raske niisugust kaalumat otsust teha. Rahwaerakonna nimel seletan, et selle järele kui meie poolt ettekantud parandused § 1. juures tagasi lükati, meie § 2. häältamisest mitte osa ei saa wõtta, kui pole põllutööministeeriumi seletust ära kuulanud, kas on tal kawad, kuidas maareformi teostada?

Järgmiseks saab sõna põllutööminister Pool, kes kigt 1¼ tundi kõneleb. Rahwaerakonnast ja maalidust pannakse kohtade pealt küsimusi järjest küsimusi ette, mille peale wiimane ka wastab.

Kuidas wõlleb põllutööministerium maaseadust teostada?

Põllutööministri Pooli kõne.

Kartused maareformi kohta.

Kuidas maareformi läbi wiia, selle ümber on kõik need wakelused esimesel ja teisel lugemisel keerlenud. Selle maareformi läbiwiimise kohta on öeldud, et see liiga radikaalne, et suurte raskustega tegemist on, millest meie mitte jägu ei saa. Kardetakse, et maareformi nii kiire hooga läbi wiia ei suudeta. On loomulik, kui meie tahame maaseadust õieti hinnata, siis peame teda kõigis tema detailides ette nägema.

Maareformi teostamise neli teed.

Maareformi tegeliku läbiwiimise juures wõiksime meie neljа momenti tähele panna: 1) maade ja inwentaari ülewõtmine ja ära kasutamine ülesmineku ajajärgul; 2) tükeldamine, selle põhijooned ja wäljaandmise tingimised; 3) abi neile uuele ajutustele, niihästi agronoomiline, kui ka majandusline ja 4) maareformi rahaline külg.

Maade kasutamise wiisid.

Maaseaduse 1. § tunnistab, et kõik ellüütlmõisad ja kirikumaad ühel hoobil riigi omanduseks tunnistatakse. Selle wastu on wakelnud just sellepärast, et meil tardetakse, et meie tegelikult ei suuda mõisaid üle wõtta ühel hoobil, ja teiseks, et riik ei suuda neid pidada, kontroleerida. Majanduslikte põhjusmõtete järele on wiisakuse sangemiit ja teisi majanduslisi halbu tegajärgi oodata. Kui wõtame § 15., siis näeme, et meil on wõimus ülewõetud maid kolme wiisi ära kasutada: 1) põlisele tarwitamisele nagu wäikemaapidamiste kujul; 2) erliseaduse järele ühiskondlistele ajutustele ajutiseks ajaks ja 3) wõime ka eraisikutele lühikese aja peale anda. Nii wõib riik maid oma käes hoida, ehk jälle ülemineku järgul wäja rentida, tingel sunnistele uuenaikudele ajutiselt lühikeseks ajaks ja tagasi rentida.

Neid kõiki wõimalusi mitmesugusel kujul on põllutööministerium ette ära näinud. Tagasiandmisega saaks meie kätte need head külsed, mida nüüd rahwaerakond iseäranis toonitab. Meil sünnib siin teatawal mõõdul järk-järguline tükeldamine ja peale selle oleks weel lühikesaja rent.

Mis wahe on mõisate riigi kätte wõtmise ja senniste omanikkude kätte jätmise wahel.

Ma seletan kohe, mis wahe on sellel, kui mõisad riigi omandus on ja, kui nad omanikkudele alles jäetakse, nagu seda rahwaerakond kawatseb. Wahe on nimelt järgmine: 1) meie wõtame wõimaluse ära kõikjugu sitiliwseid lepinguid edaspidi teha. Sarnaseid lepinguid on praegu juba küllalt tehtud, kuid mõisate riigi kätte wõtmisega, kaob ühtlasi ka see wõimalus; 2) meie saame kõik metsad täielise kontrolli alla wõtta. Sellega wõime meie metsasid plaanikindlalt kasutama hakata; 3) awaneb meile täieline plancerimise wõimalus. Praegu on meil tihti suurte raskustega wõidelda planeerimise juures, sest et ühe mõisa põllud ja teise mõisa heinamaad sagedasti kokku puutuwad. Kui teine mõis ülewõtmata jääb, siis ei saa meie tarwilikul wiisil planeerida. Kui meie seda aga teha tahame, siis tulewad mõlemad mõisad wõõrandada. Mõisate rendile andmisel saame meie juba teatawad tingimised nende omanikkudele ette panna. Lõpuks on kõige tähtsam just inwentaari kindlustamine. Rahwaerakonna poolt on tähendatud, et kui meie mõisad nende pärisomanikkudele alles jätame, siis loome meie sellega teatawal mõõdul kindlustuse, et inwentaar mitte ära ei häwitata. Mina näen, et neidsamu kindlustusi wõib omanikule ainult siis anda, kui meie neile inwentaari täieliku wäärtuse wälja maksame. Kui meie rahwaerakonna põhjusmõtete järele talitame, siis maksame ikkagi alla turuhinna. Mõisaomanikul ei ole selleks mingisugust huwi, et inwentaari soetada, wõi alal hoida, kui ta teab, et see 8 kunni 4 aasta pärast riigi omaks tunnistatakse. Meil on praegu kawatsus nüüdsel wõõrandamise momendil ära fikseerida kogu inwentaari hulk, siis, kui see mõisaomaniku käest ära wõetakse. Meie wõtame mõisad üle ja anname nad omanikkudele edasi rendile, sest selle seaduse põhjal on wõtmatus seda teha. Meie wõime niisuguseid lepinguid teha, et nälutuseks rentnik on kohustatud teatud arwu loomi turule saatma. Siis wõib weel rentnikule ette panna, et ta teatawa hulga suguloomi peaks. Niit wõidab sellega ja omandab teatawad wäärtused. Selles wõttes on juba eeltöid tehtud. Kuid seal juures tuleb ka politiitilisi tingimisi silmas pidada, nimelt, et mõisad mitte neile rendile ei jääks, kes meie riigiwastaselt talitawad.

Kuidas mõisad ära jagada?

Mõisate kasutamises riigi käes on mitmesugused maapidamise tüüpused wälja kujunenud. Ministeerium ajub praegu sellel seisukohal, et wõimalikult wähe mõisaid riigi käes pidada, sellepärast, et mitte kontrolltaparaati raskeks teha. Karjamõisad tükeldatakse kohe ära. Ülejäänud osa mõisaid antakse ülemineku ajajärgul osaühingutele.

Need osaühisused seisakšid koos isikutest, maatahtjatest, kes lõpulikult teatawasse mõisasse ajuma jäänid. Neid osanikke oleks nii palju, kui maasaajaid mõisates.

Kuidas läheks mõisate tegelik ülewõtmine?

Niipea, kui maaseadus wäljа kuulutatakse, siis sünnib kõigis mõisates täielik inwentuur. Selle kokkusaatud inwentuuri põhjal seatakse ka üleandmise akt kokku. Wastutus kogu selle inwentuuri eest läheb peale ülewõtmist riigi peale. On kawatsus endistele mõisaomanikkudele anda osa maad rendile.

Kawatused metsa kohta.

Metsad lähewad otsekohe metsade peawalitsuse alla. Nende metsade kasutamise asjus on meil teatud töö ära tehtud. On kokku seatud metsade walitsuse kawad kõigis maakondades raiowide kaupa, et iga ülem-metsawalitseja alla umbes 7—20 tuhat tiinu metsa tuleb. Metsaülemate alla ja nende korralduses on jällegi metsawahid. Nende raiowide kawad on juba wälja töötatud, isegi metsaülemate kohad ära tähendatud, peale selle raiowul-metsaülemate asupaigad, osalt ka isikud walmis waadatud. Nii wõib arwata, et ministeerium loodab, et kui maaseadus wastu saab wõetud, töösse astuda wõib, ja ilma wiiwituseta metsad oma alla wõtab.

Kõigi metsaülematele on ülesandeks tehtud metsa raiumiseks kawa wälja töötada. See on läbi wiidud kõigis metsades, mis riigi kätte on wõetud.

Wõõrandatawad maad lähewad otsekohe riigi walitsemise alla.

Mõisad aga preparceritakse nende pidajate headuse ja tubliduse järele, see on kõige paremad mõisa rentnikud, kus majapidamine mitte wäga halwas seisukorras ei ole, jäetakse alles, nilisama kawatseti ka paremaid majapidamisi nende endistele omanikkudele edasi rentida, mis aga otsekohe riigi kätte wõetakse, neid peetakse otsekohe riigi kulul, kust osasid tükeldatud wiisil wälja antakse, nendele, kes tulewikus lõpulikult sinna asuma jääwad. Sarnane korraldus on mõeldaw ainult ülemineku ajajärgul, see on seniikaua kui meie suudame tükeldust läbi wiia, kellepärast ei lõpulik õigt on ülagi Riigiwolikogule mõistetaw wäikemaapidamiste kwestsioon.

Maade tükeldamine.

Mis puutub maade tükeldamisesse, wäljaandmisesse ja renditingimistesse, siis on ka selles asjas esitõid suurel määral tehtud. Seda toimetati kahes järgus: 1. teade kogumine käib kõikjugu ühiskondliste ajutuste ja organisatsioonide kohta, kes maad soowiwad saada. Ühiskondliste maatarwitajate hulka kälwad mitmesugused riigi ajutused, maakondade walitsused jne. Kõige tähtsamad iligid olekšid koolimajad, postiasutused, arstid, weterinäärarstid, põllurõõkoolid, seltsid, mitmesugused katsejaotused jne.

Teiseks kogunti teateid kõigi maasaajate kohta. See jäädis jällegi wallawalitsuste kaudu, kes maasoowijaid pidid üles tähendama, äramärkides, kust mõisast ehk kohast nad maad soowiwad saada. Niisama pidid täitma teatelehed, kus õige täpipealsed maasaaja teated endise tegewuse ja inwentaari, ütleme ameti ja waranduse kohta kogutud. Eraldi toimetati teadetekogumist maasaamiseks sõdurite seas. Kõik need soowiawalduseд on registreeritud ülejäänud mõisate kaupa, nii et teatawa mõisa tükeldamise juures meil selgesti teada on, misugused soowid kellegil selle mõisa kohta on. Siis on weel mitmeti poolt kartust awaldatud, et meil maatahtjaid ehk nõudjaid ei ole, kui maad. Kõik maasoowijate nimekiri ei ole weel täielikult koos, kuid kui meie ülejäänud mõisate maasoowijate nimekirja wõtame, siis näeme, et meil maatahtjaid rohkem on, kui meie maad anda suudame. Need olekšid eeltöid, mis tükeldamise asjus ära tehtud. Kõige esiteks tükeldatakse wäljaandmisel ainult niisugused maad, mis ilma suuremate paranduseta kõlbulikud on, kuna kõik need maad, mis suuremaid parandusi nõuawad — see on karjamaad, heinamaad, sood jne. — need jääwad esiteks riigimaade tagawaraks. Piiride märkimisel wõib maatükka wahetada nii, et tükeldamata jääksid sood ja muud niisugused maatükid, mida riik ise ära kasutada soowib. Planeerimise juures wõetakse arwele esimeses joones ühiskondlised tarwitused. Talude rajamisel on põhjusmõtteks, et talud tiseisewad ja elujõulised oleksid, talude suurus kõigub keskmiselt wõttes 10—50 tiinu wahel. Harilku talu suurus kõigub 20 tiinu ümber. Kus talu 50 tiinu suur on, seal on igatahes arwesse wõetud ka kõlbmata maa, nagu sood ja rabad. Mets jääb riigi omanduseks, kuna seal, kus wäga wäikesed metsatükid on nad ära jaotatakse. Talude rajamisel püütakse silmas pidada, et talud wõimalikult ühte tükki tuleksid. Mõisate tükeldamise juures suuri raskusi pole, raskusi on meil ees aga Saaremaa ja Petserimaa maa-mõisate jaotamisel, kus talumaad mõisamaadega segi on.

Mõisate tükeldamine.

Tükeldamisega hakatakse wiisekamat järjel olewatest mõisatest peale, — saadetakse maamõõtja wäija kõiki soowiawaldusi temale kaasa andes. Maamõõtja waatab terwe selle majapidamise natuuras üle ja kõigi soowiawalduste iseäraldusi silmas pidades, teeb tükeldusе plaani walmis. Kui tal piirijooned juba ära märgitud on, kutsub ta kohaliku planeerimisekommissjoni kokku. See rewideerib tükeldusеplaani läbi, samati ka kõik soowiawaldused ja iseäraldused.

Edasi läheb plaan tehnika peawalitsuse ja seal planeerimise kommissjoni, kes selle lõpulikult läbi waatab, kaebtused ja soowiawaldused wastu wõtab ja siis pannakse ristikiwid paigale.

Järgmine samm on maade hindamine.

Kes saawad maad?

Maa wäljajagamise juures peetakse seda silmas, et eestkätt maad need saawad, kes teda tõesti hariwad. Põllutööministeeriumi esitaja walwab selle järele, et eestkätt sõdurite huwid kaitstud oleksid ja et maatahtjate õigust ei rikutaks. Kui maasoowijad endid on üles andnud, siis seatakse nende nimekirjad kokku ja pannakse awalikusse kohta kaheks nädalaks üles, et neid kontroleerida. Igal ühel on õigus kaebtust tõsta, kui ta näeb, et tema õigus rikutud on. Lõpuks läheb nimekiri maakonnawalitsuste juures olewate põllutöö osakondade kätte, kes siis maasaajad lõpulikult ära määrab.

Metsad ja sooheinamaad,

mis riigi omanduseks jääwad ja tükeldamise alla ei tule, autakse enaurpakkumise teel rendile.

Inwentaari kaswatamine.

Juba hoolekande all olewates mõisates on asja nõnda korraldatud, et kõik määrtusline inwentaar alles hoitud saaks ja suureneks. Selles wõttes on mõisawalitsejatele kohuseks tehtud karjasid suurendada, teiseks on kõik mõisate karjad kontrolli alla pandud ja sugukarja märkimine läbi wiidud ja kontrollraamatud sisse seatud, niipalju kui see wõimalik on olnud.

Mis inwentaari wäljaandmisesse puutub, siis lähewad kõik wähemad töörikstud ülejäänud mõisaajatele müügile. Müügile lähewad ka wähema määrtusliseд mitte-tõuloomad, kuna kallimad suguloomad sellekohastele ühesustele üle antud saaksid. Masinate ja suguloomade ühisuste korraldamise läbiwiimiseks on põllutööministeeriumi poolt kawatsetud paremaid mõisawalitsejaid ära kasutada. Meile saaks tükeldatud mõisatest maad antud ja nad wõiksid edaspidi ministeeriumi esitajateks jääda, ning masinate ja sugukarjade ühisuste korraldamise eest hoolt kanda.

Ühiandmine ajutuskudele.

See abi oleks niihästi agronoomiline, kui majanduline. Põllutööministeerium kawatseb igasugust agronoomilist abiandmist põllutöö ühendusele lähemalt korraldada. Oma kätte wõtaks ministeerium selle osa abiandmise korraldamisest, mis maakorraldamise töödega otsekohesest ühenduses oleks.

Kuidas majanduslist abi koondada, siis on tähendatud ja pessimistlikelt waadatud selle maareformi peale sellepärast, et ei suudeta küllalt inwentaari anda ja ehitustega majapidamist warustada. Kuid mina arwan, et see kartus on ülaldatud. Mis inwentaarisse puutub, siis saab elawat ja eluta inwentaari mõisamajapidamistelt. Ka selgus ringreisil, et paljudel mõisaülastel, kellel enne midagi ei olnud, nüüd juba mõndagi majapidamises tarwisminewald asju on omandatud. Mõnes kohas on isegi ligi pool maatükkidest juba ehitustega warustatud. Plaanide tükeldamise juures on katsutud nii seada, et need ehitused igaüks ise maa peale jäädsid. Lõpuks on tarwis ehitusmaterjaalt anda. Sennikaua, kui nüüd ehitusekawa läbi wiiakse, on täieline wõimalus olemas endistes mõisa hoonetes elutseda. Praegu ongi juba nii, et kus mõisad tükeldatud, seal maasaajad esimestel aastatel mõisa ehitustes elawad, kunni nad igaüks oma maatüki peale ehituse läbi wiia jõuawad.

Maareformi rahaline külg.

See on kahtlemata üks tähtsamatest küsimustest. Mis rahalistesse operatsioonidesse puutub ülelõidse, siis wõib neid 2 liiki jagada. Ühelt poolt on maade tasumine, ja selleks krediidi muretsemine. Maade tasu hulka kuuluwad mõisnikkude krediitkirjade wäljaastmine ja põllupanga wõlgade tasumine. Rahalist wäljaminekut katab tasu, mille eest üksikud mõisad wõõrandamisele lähewad. Nagu tähendasin, käiwad rahalised operatsioonid on kawatsetud maapanga hoolekš koondada. Kui maa riigi omanduseks läheb, siis on kawatsetud, et tuleb riigi hoolekš tasu jätta, rüigi laenuteel seda summat kokku wõtta. Mis puutub riigi laenu tasumisesse, siis olekšid selle alikad rent, mida maade eest saadakse, metsade sisetulekud, lõpuks sisetulek ehituste müügist, sest põllutööministeeriumil on kawatsus need ehitused, mis üksikute maatükkide peal on, et neid mitte rendile ei anta, waid maasaajatele ära müüakse. Teine liik rahalisest operatsioonist oleks inwentaart muretsemiseks ja ülejäänud ehituste peale laenuandmine. Panga agentideks olekšid ühistegelised asutused, kes koha peal wäga hästi neid isikuid tunnewad ja teawad, kut suurel määral ühele ehk teisele laenu usaldada wõib.

Nii oleks ülejäänudes joontes see kawa, mida tegelikult läbi wiia mõeldakse.

Selle peale wõtawad sõna J. Tõnisson (rahwaer.) ja J. Ulnots (maalit.), kes mõlemad ministeeriumi kawatsusi arwustawad. Esimene leiab, et mõisu ühiseste kätte andes Eesti riik kui mitte just pankrotti ei jää, siis wähemalt tugewasti kõrwetada saab, teine jälle, et minister oleks pidanud deklareerima, et see maaseadus poolik on.

Põllutööminister Pool ja M. Martna (s.-d.), lükkawad lühikeseje kõnedega asjalikult mõlemate süüdistused tagasi.

Selle peale wõetakse paragrahw teine järgmisel kujul wastu:

§ 2. Wõõrandatawad maad ja inwentaar lähewad üle Eesti Wabariigi omanduseks selle seaduse jõusse astumise päewast peale ja wastutawad nende eest pidajad, kui ilma wolitusteta wõõraste asjade ajajad („negotiorum gestores“ Balti Eraseadus §§ 4423—4463) kunni waranduse põllutööministeeriumile üle andmiseni.

Poolt häältetawad tööerakondlased ja sot.-demokraadid, wastu osa parempoolseid, kuna teine osa erapooletuks jääb.

Maaseaduse eelnõu esimene pool wastuwõetud.

Ilma wakelusteta wõetakse wastu paragrahwid 3.—9. Järgmise paragrahwi (§ 10) juures teeb rahwsi. A. Uibopuu (rahwaer.) ettepaneku seda rahaasjanduse kommissjoni anda, kes maa eest maksetawa tasumäära wälja töötaks. Ettepanek lükatakse tagasi. § 14 juures paneb rahwas. Parts (rahwer.) ette, sõnad „kasjatsioonni teel“ wälja jätta, mis ka wastu wõetakse.

Wastuwõetud paragrahwid (§§ 3—14) kõlawad järgmiselt:

II. Wõõrandatawa warandusega ühendatud õigused ja kohustused.

§ 3. Kõik wõõrandatawa warandusega ühendatud õigused ja eesõigused lähewad Wabariigi omanikkudelt Eesti Wabariigile üle, kohustused aga allpool §§ 4.—9. ära tähendatud määral.

§ 4. Wõõrandatawa maa osade kohta tehtud krepostеerimata müügilepingud tunnistatakse makswusetuks, kui nemad tehtud peale 12. juulil 1917. a. ilma seaduslika krepostеerimise loata.

§ 5. Kõik wõõrandatawa maa peale tehtud: a) rendilepingud, b) metsa uing maapõue waranduste kasutamise lepingud kaotawad makswuse.

Tähendus: Põllutööministeeriumil jääb õigus neid lepinguid uuendada.

§ 6. Wõõrandatawat maad kormawad: a) asjalised serwitundid (Balti Erafeadus § 1108., 1864. a. wäljaanne) jääwad jõusse, niipalju, kui nad maatarwitamist ja jagamist ei takista; b) kiriklised serwitundid (§§ 1189 — 1253 seal.) tunnistatakse lõppenuks.

§ 7. Wõõrandatawat maad koormawad reaalkohustused (§ 1297—1321 seal.) riigi ja omawalitsuse ajutuste heaks jäämaksma; reaalkohustused seltsuslikte ajutuste, kirikute ja eraisikute heaks tuleb tasse ära.

§ 8. Müügi ja jagamise keelud, lagastusõigus (§ 1613 seal.) ja sugukonna fideikommissõigused (§ 2525 ja järgm. seal.) kaotatakse ära ja tunnistatakse tühjaks kõik seaduse määrused, kohustused ja lepingud, mis wõõrandatawa maa riigistamist, tarwitamist ehk jagamist takistawad.

§ 9. Selle seaduse §§ 5—8 ära tähendatud lepingute ja kohustuste ennetähtaegse lõpetamise eest tarbekorral tasumaksmise ja selle tasu suuruse määramine lahendatakse sellekohases eriseaduses.

III. Wõõrandatawa maa ja inwentaari eest maksetaw tasu.

§ 10. § 1. tähendatud wõõrandatawa maa eest tasumaksmise ja wastawal korral tasu suuruse kui ka ilma tasuta wõõrandatawate maatükide kindlaks-määramine lahendatakse sellekohases eriseaduses.

§ 11. Elawa inwentaari eest tasu määramisel wõetakse aluseks 1914. a. hinnahind.

§ 12. Eluta inwentaari ainshinnaks wõetakse selleaegne inwentaarihind, kui asi omandatud. Kui inwentaar wananenud, siis arwatakse tema hinnast wastaw wananemise protsent maha.

§ 13. Inwentaari hindamist toimetawad kommissjonid, kes koos seisawad: a) põllutööministeeriumi esitajast, ka esimehest, b) maakonnawalitsuse esilajast, ja c) wallanõukogu esitajast. Hindamise juures wõib omanik enese esitaja saata. Peale selle wõiwad kommissjon ja hinnatawa inwentaari omanikud eksperтisid juure kutsuda.

§ 14. Wõõrandatawa waranduse hindamise kommissjoni otsuste üle wõib edasi kaebada hindamise eeskirjade rikkumise korral hindamise peakomissjonile, kes koos seisab: kohtuministrist, põllutööministrist, riigikontrollist ja kahest wabaritigi walitsuse poolt nimetatud esitajast.

Koosolek lõpeb kell 8.30 min.

*

Tööerakonna Rf. Kogu rühma koosolek on täna kell 12 lõun. Toompeal. Kõik liikmed on kohustatud ilmuma.

Töökaitse-kommissjonis

wõeti eila esimesel lugemisel riigi ja omawalitsuse ajutuste teenistuse seadus wastu. Enne teist lugemist soodetakse eelnõu üksikutele ministeeriumidele seisukohawõtmiseks. P. T.

Muusika „Estoonias“.

II.

Hans von Schulmanni klaverikontsert.

Kontsertide sarwine waheaeg kaswatab muusikajõudes nälja hea muusika järele nii suureks, et nad une hooaja algust ära ei jõua oodata. Esimest kontserti oodatakse but esimest pääsukest kewadel, ja kui see päew kätte jõuab, siis rutatakse kontserdile esimest näljakustutust saama, sagedasti seal juures wahet tegemata, mis seal saada on.

Klaweri muusikaarmastajatele oli samaseks esimeseks pääsukeseks algawal hooajal pianist Hans von Schulmanni kontsert esmaspäewa õhtul „Estoonia“ kontsertsaalis.

H. v. Schulmann on alles noor pianist, kuid oma kaunsterdiga näitas ta, et ta juba nüüd seisab kõrgemat harilikkudest „headest“ pianistidest nii häti oma hiilgawa tehnika kui ka peene käsitluswiisi poolest, mis eeldada lubab, et temast kontsertlawade pailaps saab.

Schulmannil puudub küll see kolossaalne jõud oktaawides, mis Joosep Hoffmanni mängus nii waldaw, ja see massiiwsus ning tüsedus basside, mida Rubinsteini mängus lõwi möirgamisega wõrreldi, kuid need oktaawid, millega Schulmann meid esmaspäewal wõõrustas, tõendasid, et tema tüsedad käed (ja käed on tal tõesti suured!) suudawad fortissimot anda, mida harwa kuuleb meie „Estoonia“ kontsertsaal ja mille peale wõiwad kadedad olla kõik meie pianistid.

Kuid rohkem kui oktaawid waldas tema mängus wirtuoosne tehnika ja pehme toon pasjašhides. Tugewamaks küljeks tema mängus tundubki olewat pasjašh ja perlé, nii kui ta seda tõendas Liszti Tarantellas.

Kontserdi eeskawa oli mitmekesine. Beethoveni klassikalisest sonaatest „Quasi una Fantasia“ alates ja J. Struassi moderni walsiga „Tuhat ja üks öö“ lõpetades olid esitatud kõik klaverimuusika tuntigad — Schumann, Mendelsohn, Chopin ja Liszt.

Nende meistrite ettekannetel ei ole hra Schulmann kaugeltki ühe tugewuse. Kui ta Liszti Tarantella Venezia e Napolis näitas, et Liszti tehnikatiji rasknsi temaga jaoks just kui ei ole olemas ja et selle programmilise teose tõlgitsemine selle wärwiwahendite ja kontrastide wäljendamine tema wõime kõrgem külg on, siis näitas ta ka, et Chopini ilm tema omale enam wähem wõõras on, nii et Nokturno ettekanne, mille helid chopinistidе ettekandel daamide silmi pisaraid kitsuwad, hra Schulmanni kuulajad külmaks jättis, olgugi, et ettekande tehnilise külg laitmatu oli.

Hra Schulmann nõrgemaks küljeks on aga nii kui pea kõikide pianistide juures — polüfoonia. Sest tõendas jälgesti Mendelssohni fuuga teemade nõrk esile toomine ja maskeerimine. Neid mis ära Schulmann selleks lõbjest fuuga ajajoks

kuligu jäi selle tasuks ka selle lõpus — kõnealune puhema ikke hiilgawate oktaawidega mitmewärra ära.

Kokkumõeldult peab tõendama, et see kontsert oli heaks ja tasuks sissetuhatuseks algawale kontsertide hooajale. Elawad kiidusanadused, mis kontsertandile rohkearwulise publikumi poolt osaks said, ütlesid kunstasid seda. Comes.

Kaubandus ja tööstus.

Weel kord nahamonopooli ärakaotamisest.

Nahatoimekond töötas juba kaunemat sõga eelnõu juures, kuidas siseturul nahaga kauplemist wabaks lasta.

Takistust sünnitab wabaks laskmise juures peaasjalikult see, et nahast meil juur puudus on ja sõjawäe nahaga warustamine selle läbi weel palju raskemaks muutuks.

Nahapuudust leiti wõimalikuks kõrwalhoida ainult selle läbi, kui meile wäljaspoolt, iseäranis tallanahka, wõimalik oleks sisse wedada.

Ministeeriumite waheline wäliskaubanduse nõukogu olewat kuuldawasti walitsusele nahamüügi wabaks laskmise eelnõu kinnitamiseks ette pannud, mis ka kinnitust leidnud.

Nõnda wõime loota, et naha puuduse kõrwaldamiseks wõimalus on leitud, mis galles mõne päewa eest sellekohastes ametiasutustes, wabaks laskmise korral weel halwemaks minemise kartuseks põhjust andis ja mille põhjal ilmus meie eilsne teade, nagu ei lastaks nahka niipea wabamüügile.

Tallinna raamatukaupmeeste sõjakäik.

Huwitawa dokumendi juhtusin leidma, sorides lähemasje minewikku puutuwaid paberid. See on Tallinna raamatu- ja kirjutusmaterjaali kaupmeeste J. Haase, M. Bieki, Kordes'e ja Schenki, Ströhmi, Wassermanni, M. Tolsi ja A. Lintsowi allkirju kandew kiri Riia õpekonna kuraatorile S. Prutšenkole 1909. a. jügisel.

„Wastolus haridusministeeriumi kirjadega, mis õpetajatele ja õpilastele igasuguse ostu ja müügi kooliruumides keelab, on 1906. aastast algades mähe-haawal ejite Tallinna linna koolides, hiljem aga ka klassilistes gümnaasiumites laialdased raamatu- ja kirjutusmaterjaalideladud tekkinud. Õperaamatuid suuremateft pealinna kirjutusäridest tellides saawad wanemate komiteed teatawa hinnaalanduse. Kuna laduruumideks koolideruume tarwitatakse, mis komiteedele mingit kulu ei tekita, wõiwad nad ka raamatuid odawamalt müüa kui seda kaupmehed teewad, kellel ladu ja teenijate kulu kõrwal ka patendi- ja muud maksud kanda. On tekkinud kaks paket: — õpilased ja õpetajad, kes koolitarwinuste müügis tegewad, ei saa ajapuudusel edukalt kooliteööd jätkata; meie kaupmehed aga ei suuda ilma kuntawa kahjuta endu tasule (sic!) wõistlelda wanemate komiteedega, kes sel teel Tallinna nii kui nii waikist kauplemist õõnestawad."

Edasi tuuakse ette Saksa, Prantsuse, Inglise jne. maid, kus igal pool sarnane kauplemine koolirnuumides keelatud olla, ja õpetajad, kes kaupmeeste huwidele wastu töötada, kohtulikku wastutust kanda (sic!)

„Ehk meil küll midagi pole wanemate komiteede kiduwäärt tegewuse wastu, palume ainult ühte: komiteedele meele tuletada haridusministeeriumi ringkirja, mis keelawad igasugust kauplemist koolirnuumides." Lõpuks awaldatse lootust, et palwe kuraatori poolt tähelpanemist leiab. Lisatakse weel juure, et samasisuline palwe ka haridusministrile saadetud.

Palwe saatis kuraator Tallinna keskkoolidele seletuseandmiseks. Selgus, et wanemate komiteed olid hakanud tarwitama õpetajate wastastikuse ahtandmise eeltsi kaasabi õpeabinõude tellimisel, sest et see äri kaupa odawamalt muretses kui teised, ja ainuke äri Tallinnas oli, kes õpilastele hinnaalandust andis, mis muis Wene linnades juba tok ajal moodiks olnud. Eraldi leidis aga Nikolai gümnaasiumi wanemate komitee kaupmeeste palwekirjas enese kohta huwawaid lauseid ja palus allakirjutajaid kohtulikule wastutusele wõtta.

Terwe kirjawahetus lõpeb kuraatori järgmise resolutsiooniga: „Tähelepannes Aleksandri ja Nikolai gümnaasiumite direktori ja tütarlaste gümnaasiumi pedagoogika nõukogu esimehe orjusjeid protesti wõhiseadmatusest, ja silmaspidades häid tagajärgi, mis saawutanud wanemate komiteed, kehwematele õpilastele kaupa wõltes seadusliku abirsel töötawast ladust, ja mis ka kaebajaid kaupmehi lõpuks on sundinud õpilastele 10 prots. hinnaalandust tegema — tähelepanemata jätta. Pole ju ometi koolivalitsus kohustatud kõigi Tallinna raamatukaupmeeste taskuhuwide eest hoolitsema. Niisama ei maksa ka Nikolai gümnaasiumi wanemate komitee nende isikute wastu kohtulikku kaebtust tõsta.

Sellega lõppeski see suurewitsilisel algatud sõjakäik wanemate komiteede wastu.

Mõned kabek. allakirjutajad seletasid aga hiljem, et nemad kirja sisu ei tundwatki. Kirjasaatmise algatajaks olnud Ströhm. -y-

Õnnetused ja kuritööd.

Wargused.

6. okt. warastati Emeljanilt, Kopli tän. nr. 20-b, kwassiputkast sisjemurdmise teel 2500 marka raha ära; Liisa Hollmanni habemeajamise äritt walewõtme abil mitmesuguseid töörihtu. Marie Pohlmannilt rahakott ühes isikutunnistustega; linna kinematograafist S. Karja tän. üks aparaadi objektiiw 300 m. määrtuses; Eduard Neemannilt, S. Pärnu maant. nr. 12, Mirme sisejõeduhoowist kasukas 600 m. määrtuses; Wallem Jablokowilt pesu 109 m. määrtuses; Kinni on wõetud sadamas Aleksander Rüütel, kes laewa wälisalaadimise juures 6 suupilli oli warastanud. -rr-

Protokollid tehtud.

6. okt. tehti protokoll lihunik Artur Teichmanni üle, kes loomade jätiseid majahoowi peal, Wladimiri tän. nr. 26, loopis ja kuurides loomanahku korratus olekus hoidis.

Mujama on protokoll tehtud Jüri Stepanowi üle, kes walethjekiga linnapoest petrooleumi tahtis wälja wõtta. -rr-

Militsia terwishoiu osakonna ülewaataja poolt on järgmised protokollid tehtud: Liisa Tohu peale, kes wegu wõlgitud lauawõiga turul kauples; Oskar Wainu, Amalie Aru ja Johannes Puugarti peale, kes turul alawäärtuslise piimaga kaupleside; Hindrek Köstert üle, kelle kaalud liiga mustad olid. -rr-

Kirjastuse kirjastusõiguse „Waba Maa".

Wastutaw toimetaja A. Weller.

Eesti teater „Estonia".

Kesknädalal, 8. okt. s. a.

Kirsiaed.

Algus kell 7 õhtul.

Neljapäewal 8. oktobril s. a.

„Ringi ümber armastuse"

Algus kell 7 õhtul.

Kassa on awatud kella **10—1** p. ja kella **5** õhtul.

Draamateater.

Kesknädalal, 8. okt. 1919 a.

„Waiksed toad"

Sven Lange näitemäng 3 waat.

Reedel, 10. oktobril 1919 a.

Kuidas meest saab

Lustmäng 3 waatuses.

Algus kell ½8 õhtul.

Kes üürib

klaweri wälja

kuuwiisi? Teatada s. l. t. „Klawer"

W. Krinitsky

Raamatupidamise klass. Mitmed õpealned ja keeled. Kullasepa tänaw läbirääkida kella 5—7 õhtul.

Soowitakse osta

peenemat 2 millimeetri jämedust raudtraati (see on umbes tugewa sukawarda jämedur), suurel ehk wõikel mõõdul, mafsetakse head hinda. Kellel müüa on, kas ligidal ehk kaugel ehk ka teistes linnades, palutakse teatada suusõnal ehk kirjalikult täpjalt hinda juurde lisades. Tallinna Sauna uul. nr. nr. 8, krt. 1.

J. Lepp.

Üksik meest soowib puhtasse korterisse

mööbl. üürida.

Tarwis on riidekapp. söögilaud, puhwet, kirjutuslaud. Türgi diiwan ehk sohwa, woodi ja mõned toolid. Maksetakse kuuwiisi head tasu. Pakk. saata „Waba Maa" kontori sõna „Üürija" all

Sügise ja talwe palitud, naisterõiwaste ja meesterõiwaste riideid, naisterõiwaste ja meesterõiwaste jäbaraid, jaapaid ja kingi, puhwet, lapid, flanell, kirjutuslaud ja kirjutuslaua toolid, jne. toolid, käfitööd ja pesu, harmoniumid ja klawerid, mafsnõud ja pannid jne. teemafinad ja kohwikannud jne. müüb hinnamäärilifelt „Kanaria" Pikk tän. 30.

1 kinoteater

on müüa südalinnas Tartus kõige sisseseadega ja inwentaariga Küsida Tallinnas, Wiru tän nr. 15. Internatsional—Bar. J. Sankowsky.

2 pianinot

on müüa Uus Kalamaja tän. nr. 21, krt. 3 ja 23, krt 1.

Kellel on korter

1—3 toaga ära anda (wõin ka esiti kaashäirilisels minna). Soowitajale hea waewatasu. Teatada Simmi kontor W Tartu m. nr. 6, „K. M." all

Annan alandlik. teada,

et mina oma äri Pikal tän. nr. 30, „Kanaria" neljapäewal, 9. okt. awan

O. FRIDRICHSON.

Teater „GRAND-MARINA".

Eeskawa 8., 9., 10 ja 11. oktobril s. a.

Näitelinal.

Uus tõmbepilt. Praegu Amerikast saadud.

Niisugused on naisterahwad.

Kohutaw drama Amerika peenema seltskonna naisterahwaste elust 5 suures jaos. Peaosas New-Jorgi „Pikkitilli" teatri iludus **Teda Para.**

Suur Ameerika naljapilt

Näitelawal:

Operetti trupe Petrogradi teatrite näitleja h-ra **Labunski** juhatusel ja Tetrogradi „Pallas" teatr ooperi primadonna M-lle **Lewitskaja,** M-lle **Shura Maslowa,** h-ra **Brud-Kwinski,** h-ra **Rolini** ja h-ra **G. Glebowi** kaastegewusel kantakse ette

Wale-Markiis.

Operette ühes waatuses.

Näitelawale seadnud **A. Labunski.**

Muusika juht h-ra **R. Komarow.**

Iga päew mängiwad 2 muusikakoori. Söjawäe muusikakoor äripäewadel k. 4 ja pühapäewadel k. 2 peale

Etenduste hakatus kell 5 õhtul.

Tallinna Merekooli sisseastumise eksamid

algawad 18. okt. s. a. kell 8 p. l. poisslaste gümn. ruumides, S. Klooštri tän. nr. 16, õpetus algab sealsamas 15. okt.

Koolijuhataja M. Russow.

Kuulutus.

Tallinna Tolliwalitsus teatab, et Tolliwalitsuse ruumides, sadamas, saawad kesknädalal 22. oktobril s. a. kell 10 hommiku

oksjoni teel müüdud

konfiskeeritud kaubad ja nimelt: sigaretid, tubak, paberossid, sigarid, tuletikud, tee, saapad, riie (puuwillane ja poolsiidi) wälisriided, niit, petroleum, riis, kondenseeritud piim, suits. liha ja muud.

Tallinna Tolliwalitsus.

Kuulutus.

Käru walla kõrgema rahwakooli peale on tarwis

õpetajat,

seminari ehk keskkooli haridusega.

Walimine saab olema 12. oktobril s. a. kell 4 p. l. Käru kõrgema rahwakoolimajas Lauri wakjali juures, Wallanõukogu ees Jõitlik ilmumine soowitaw.

Wallawalitsus,

Teadaanne.

Pärnu linna kooliwalitsus teatab sellega, et 1. nowembril s. a. Pärnu linnas 8-me klassiline

meremeeste kool awatakse.

Jõikud, kes kooli sisseseastuda soowiwad, wõiwad ennast ülesanda herra kapten A. Kleinile Pärnus, Rüütli uul. nr. 47.

Pärnus, 4. oktobril 1919. a. Nr. 3197.

Pärnu linna kooliwalitsus.

Kirjanikkude ringreis

--Odamehe-- korraldusel.

Tallinnas kolmapäewal, 8. oktooaril k. pool 8 õhtul „Estonia" kontsertsaalis. Esinewad

August Gailit, Friedebert Tuglas ja Henrik Wisnapuu.

Piletite hinnad 15 mk. kuni 5 mk. Eelmüük „Estonias".

„Odamees".

APOLLO teater

7. 8. 9. ja 10. okt. s. a. Uus tõmbetükk.

Joh. Öksi uus algupäraline teos „Kalewi" spordimehe huwitawad juhtumised Italia reisul. Ülipõnew nali. Wiisirikas muusika. Osa wõtawad kõik paremad „Apollo" näitlejad.

Eesti poiss Italias.

Diwertissement.

Muu seas: tuntud autor-kupletist **P. Narson** ja naljahammas **Kiwilombi Ints.**

Pärl ehk üks suutäis 20.000 marka.

Huwitaw jant.

Etenduse waheaegadel mängib 1-se klassi orkester tuntud kapellmeistri F. Woleiko juhatusel.

Kartuli tärklist

kõrgemas headuses müüb liikmetele wabrikuhinnaga

120 marka puud.

Eesti tarwitajate ühisuste keskühisus,

Tallinnas, Wiruwärawa pulesteel nr. 15.

Sõidan

wäljamaale. Wõtan asjaajamist oma peale. Kaupmees. Panga soowitused. Räägida kella 5—6 telef. 7—27. Kirjalikult: Postkast 122.

Kaks haritud, kirjandusliste kogemustega noortmeest otsiwad wastawat teenistust

wäljasõiduks Tallinnast. Senini ajakirja kaastöölisena tegewad Pakkum. slt. sõna „Hardius" all.

Kartulid

looma toiduks müüb odawalt Wirumaa kartuli ladu Wana Sadama tän. nr. 11. Sealsamas ostetakse tühje kotta.

Roguski kulisid

ostab suuremal arwul

Eesti tarwitajate ühisuste keskühisus,

Tallinnas, Wiruwärawa pulesteel nr. 15.

Oleme saanud

suurema saadetuse kõiksugu naiste- ja meeste-

Saapaid

ja soowitame ausdatud tarwitajatele

„Estonia" majas nr. 12,

saapakauplus.

2 õpejõudu

Lehtse rahwakoolile ja **1 õpetajat** Tapa rahwakoolile on tarwis. Lehtse koolile soowitaw üks meesõpetaja. Walimised on Lehtses 17. oktobril kell 2 päewal.

Kooliwalitsus.

Tuhkrunahk

(meesterahwa jaoks) ja hall naisterõiwaste (neceus) müüa. Wõerastemaja „Zentral" tuba nr. 2, kella 6—7.

Rakweres Joh. Weske kaupluses

on suurel ja wäiksel arwul saada:

walget suhkrut, tristall, tristall saharini eht tristall ja tablet, head wana seltsi wärnitsat, seina pappi, riiet ja lõnga, wärwi igat seltsi parem. wabr., maskna ja koorelahutaja õli, creolin, lysol, wäärwelt, head seebikiwi, terpentini, musta rauа lakki, wee- ja peenenaha määret, saapa harjad ja saapa lakki, mitmesuguseid seebid, loomapulbrid „Eestimaa" puhastatud ja pesuloodat, head suitsu paberid, kirjaümbrikuid, postpaberit, roheliist seepi, pesuline, siimakiwi, kübara must, Expeller (Capcicin), eht Hiina teed 30 m. n. 7 m. 50 p. ¼ n. kilumürtsi, pipar, würts, toorberi, leheд, safran, cardemoni, pabcrossiiestad, hülsid, äädikapiiritus 80%, kirjutussuled, sulepead, pliatsid, tinti ja tindi pulber ja palju teisi kaupasid on saada.

Lohusuus

wõtab „Waba Maa" tellimisi wastu wallakirjutaja K. Liiwer.

Sindi

wabrikus wõtab **„Waba Maa"** tellimisi wastu **August Tomasson.**

Narwa-Jõesuus

wõtab **„Waba Maa"** tellimisi wastu ja müüb üksikuid numbrid **Joh. Reitsnik.**

Kooperatiiw „Ait"

Wiru tän. 4 Telef. 790

soowitab raamatu peale:

Suhkrut,
rosinaid,
sepiku jahu,
seepi (sept. kuu eest),
lauа wõid,
sawist pottisid,
taldrekuid,
kruusisid.
tee ja kohwi
kannusid

Wabal müügil:

Suhkrut,
šokaood, (Hollandi)
manna,
nisujahu,
wiigimarju,
köögisoola,
lauasoola (Inglis)
juustu,
lõhekala,
silmukala,
sibulaid,
tubakat, (wäljamaa)
sigaretid, („)
sokid, (Inglis)
pipart,
würtsi,
loorberi lehti
ja kaneeli.

Wäike-Maarjas

üle Kilbi Kaarmal wõtab „Waba Maa" tellimisi wastu kooliõp. **Sommer.**

Sangastes,

postkontoris müüb üksikuid numbrid **F. Saarmann.**

Järwa-Jaanil

wõtab „Waba Maa" tellimisi wastu kooliõpetaja **J. Saar.**

Koloweres

wõtab „Waba Maa" tellimist wastu **K. Tiigenberg.**

Käesolewal aastal nowembrikuul awatakse **Wõru** linnas

põllutöökool

Õpetus kestab koolis 2 aastat.

Kooli ülesandeks on tegelikudele põllumeestele kutseharidust anda, kui ka mitmesugustele põllumajanduslistele ametitele (meierid, kontroll-assistendid, karjarawitsejad jne.) ettewalmistada.

Wastu wõetakse meeste- kui ka naisterahwad 16 a. wanaduseft pääle kes kihelkonna-, ministeeriumi kooli lõpetanud ehk wastawa hariduse omandanud

Pääle selle awatakse weel Wõru linnas

põllutöö talwekool

Õpetus talwekoolis kestab 5⅓ kuud.

Wastu wõetakse meeste- kui naisterahwaid 16 a. wanaduseft pääle, kes wabalt emakeeles lugeda ja kirjutada oskawad. Õpemaks mõlemis koolis saab wõrdlemisi odaw olema. Kehwemad õpilased wabastatse maksust.

Ülesandmisi ja soowiawaldusi kooli astumiseks wõetakse wastu kirjalikult ja suusõnal Wõru maakonnawalitsuse põllumajanduse osakonnas.

Ülesandmisega palutakse kutata

Wõru maakonnwalitsuse põllumajanduse osakond.

Piirsalu wald Läänemaal tarwitab oma 7-me kl. kõrgema rahwakooli peale

2 õpejõudu.

Walimine Piirsalu wallamajas hariduskogu ees 19. oktobril s. a. kell 12 päewal.

Koolimaja ja wallamaja Risti jaamast 5 wersta. Kandidaate ühes dokumentidega palutakse walimisele ilmuda ehk kirjalikult sisse saata.

Kooliwalitsus.

Trükitud Tallinna Eesti Kirjastuse-Ühisuse sekwestreeritud trükikojas.